

Universitetet
i Stavanger

HANDELSHØGSKOLEN VED UIS
MASTEROPPGAVE

STUDIEPROGRAM:

Master i Forretningsjus

OPPGAVEN ER SKREVET INNEN
FØLGENDE SPESIALISERINGSRETNING:

Forretningsjuridisk

TITTEL: *EUs taksonomi og hydrogenprosjekter*. Hvordan de rettslige kravene til bærekraftig økonomisk aktivitet påvirker hydrogenprosjekter i Norge.

ENGELSK TITTEL: *EU Taxonomy and hydrogen projects*. How the legal requirements for sustainable economic activity affect hydrogen projects in Norway.

FORFATTER

Kandidatnummer:

3213

.....

Navn:

Siri Myrset Smørsgård

.....

VEILEDER:

Catherine Banet

Antall ord: 15 000

Innholdsfortegnelse

1 INNLEDNING	3
1.1 Tema og problemstilling.....	3
1.2 Bakgrunn og aktualitet.....	4
1.3 Begrepsavklaringer.....	6
1.3.1 Bærekraft.....	6
1.3.2 Økonomisk aktivitet.....	8
1.3.3 Hydrogen.....	9
1.4 Metode og rettskilder.....	14
1.5 Avgrensning.....	16
1.6 Fremstillingen videre.....	17
2 DE RETTSLIGE KRAVENE TIL BÆREKRAFTIG ØKONOMISK AKTIVITET I NORSK RETT	17
2.1 Gjennomføringen i norsk rett.....	17
2.2 Rapporterings- og opplysningsforpliktelser	19
2.2.1 Anvendelsesområde	19
2.2.2 Rapporteringsforpliktelser.....	20
2.2.3 Opplysningsforpliktelser	24
2.3 Tilsyn og håndheving.....	24
2.4 Oversikt over vilkårene for miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet	26
3 BETYDNINGEN AV DE TEKNISKE SCREENING KRITERIENE FOR HYDROGENPROSJEKTER I NORGE	29
3.1 Innledning.....	29
3.2 Hydrogenprosjekter som bidrar vesentlig til begrensning av og tilpasning til klimaendringer	30
3.2.1 Begrensning av klimaendringer.....	30
3.2.2 Tilpasning til klimaendringer	35
3.3 Hydrogenprosjekter kan ikke være til betydelig skade for noen av de øvrige miljømålene	37
3.3.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og marine ressurser	38
3.3.2 Forebygging og begrensning av forurensing	39
3.3.3 Verne om og restaurere naturmangfold og økosystemer	39
4 KONKLUSJON OG AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER	41
4.1 Konklusjon	41
4.2 Avsluttende betraktninger	42
5 KILDEREGISTER	45

1 INNLEDNING

1.1 Tema og problemstilling

Den Europeiske Unions taksonomiforordning trådte i kraft i EU 12. juli 2020.¹ Forordningen oppstiller et klassifiseringssystem bestående av fire overordnede betingelser som en økonomisk aktivitet må oppfylle for å klassifiseres som bærekraftig. De fire rettslige vilkårene som må oppfylles er et krav om at den økonomiske aktiviteten må «bidra vesentlig» til å oppnå minst ett av de seks miljømålene som er fastsatt i forordningen, ikke være til «betydelig skade» for noen av de øvrige miljømålene, og utføres i samsvar med sosiale minstekrav. Samt er det fastsatt tekniske screeningkriterier som oppstiller spesifikke krav den økonomiske aktiviteten må oppfylle for å tilfredsstille de øvrige tre rammevilkårene.²

Taksonomiforordningen ble gjennomført i norsk rett ved ikrafttredelsen av lov om bærekraftig finans³ 1. januar 2023.⁴ Det innebærer at rammeverket taksonomien oppstiller for å klassifiseres som en bærekraftig økonomisk aktivitet nylig ble en del av norsk rett.

Rammeverket gir Europakommisjonen hjemmel til å oppstille utfyllende kriterier i delegerte rettsakter, som økonomiske aktiviteter må oppfylle.⁵ Temaet for denne masteravhandlingen er rettsreglene som oppstilles i taksonomiforordningen og de tekniske screeningkriteriene som fastlegges i den delegerte klimarettssakten.⁶ Avhandlingen skal undersøke hvordan disse rettsreglene påvirker hydrogenprosjekter i Norge.

¹ Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment and amending Regulation (EU) 2019/2088 (taksonomiforordningen).

² Taksonomiforordningen art. 3 bokstav a-d.

³ Lov 22. desember 2021 nr.161 om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer (lov om bærekraftig finans).

⁴ Forslaget om å gjennomføre taksonomiforordningen i norsk lov ble vedtatt av Stortinget 17. desember 2021. Imidlertid kunne ikke loven tre i kraft i norsk rett før ikrafttredelse i Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, konsolidert utgave 2. mai 1992 (EØS-avtalen) som skjedde 15. desember 2022, jf. Decision of the EEA Joint Committee No 151/2022 of 29 April 2022 Amending Annex IX (Financial services) and Protocol 37 (containing the list provided for in Article 101) of the EEA Agreement [2022/1595] (EØS-komiteens beslutning Nr. 151/2022) art. 1. Stortinget var forut EØS-komiteens beslutning slik at taksonomien kunne ikraftsettes nærmest mulig EUs ikrafttredelse, ansett som viktig for å sikre mest mulig like regler for norske og utenlandske virksomheter, jf. Prop.208 LS (2020-2021) Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer og samtykke til deltagelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/2088 og forordning (EU) 2020/852, s. 7.

⁵ Taksonomiforordningen art. 10(3), 11(3), 12(2), 13(2), 14(2) og 15(2), i samsvar med art. 23.

⁶ Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2139 of 4 June 2021 supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by establishing the technical screening criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as contributing substantially to climate change mitigation or climate change adaptation and for determining whether that economic activity causes no significant harm to any of the other environmental objectives (den delegerte klimarettssakten).

Problemstillingen for denne masteravhandlingen er dermed de rettslige kravene til bærekraftig økonomisk aktivitet og hvilken påvirkning rettsreglene har for hydrogenprosjekter i norsk næringsliv.

1.2 Bakgrunn og aktualitet

EU og Norge sluttet seg til Parisavtalen⁷ og FNs bærekraftsmål⁸ i 2015. I henhold til disse avtalene er klimamål om klimagassutslippsreduksjon med 55 prosent innen 2030 og klimanøytralitet innen 2050 forankret i EUs og Norges klimalover.⁹

Taksonomiforordningen etablerer en terskel for hvilke investeringer som kan regnes for å være i tråd med Parisavtalen, FNs-bærekraftsmål og klimalovene.¹⁰ Forordningen springer ut av EUs handlingsplan for bærekraftig finans¹¹ fra 2018.¹² Handlingsplanen ble vedtatt for å nå de fastsatte klimamålene med formål om å gjøre finans til en del av den bærekraftige omstillingen. Taksonomiforordningens klassifiseringssystem blir omtalt som handlingsplanens viktigste og mest pressende tiltak ettersom et skifte av kapitalstrømmer mot mer bærekraftige økonomiske aktiviteter må underbygges av en felles forståelse av hva «bærekraftig» betyr.¹³

Handlingsplanen har senere blitt innlemmet i Europas grønne giv¹⁴ fra 2019. Det er en overordnet grønn vekstplan som skal hjelpe EU med den grønne omstillingen og overgangen til klimanøytralitet innen 2050. Vekstplanens overordnede mål er å omstille alle sider ved EUs økonomi for en bærekraftig fremtidig.

⁷ Parisavtalen under FNs rammekonvensjon om klimaendringer, New York, 12. desember 2015.

⁸ A/RES/70/1, *Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 24. September 2015 (FNs bærekraftsmål).

⁹ Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulation (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 (EUs klimalov). EUs klimamål innlemmes frivillig i EØS-avtalen i medhold av EØS-avtalen protokoll 31, se EØS-komiteens beslutning Nr. 269/2019 av 25. oktober 2019. Se Prop. 107 L (2022-2023) Endringer i klimaloven (klimamålet for 2030) for Norges oppdaterte klimamål og Lov 16. juni 2017 om klimamål (klimaloven) §§ 3 og 4 for ikke oppdaterte klimamål.

¹⁰ Bugge, Hans Christian (red.). *Klimarett – Internasjonal, europeisk og norsk klimarett mot 2030*. Oslo: Universitetsforlaget, 2021, s. 274.

¹¹ COM(2018) 97 final, *Action Plan: Financing Sustainable Growth* (handlingsplanen) 8. Mars 2018.

¹² Handlingsplanen ble i 2021 oppdatert med en strategiplan, jf. COM(2021) 390 final, *Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy* (strategiplanen) 6. Juli 2021.

¹³ Handlingsplanen, s. 4.

¹⁴ COM(2019) 640 final, *The European Green Deal* (Europas grønne giv) 11. Desember 2019.

Formålet til taksonomiforordningen er å bidra med å reallokere mer kapital mot bærekraftige økonomiske aktiviteter og prosjekter.¹⁵ Dette ved å definere hva som er en miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet med «henblikk på å fastslå i hvilken grad en investering er miljømessig bærekraftig».¹⁶ Klare kriterier vil medføre mer åpenhet og transparens ved at foretaks aktiviteter er målt etter entydige definerte kriterier som er harmoniserte. Samtidig som det forhindrer grønnvasking.¹⁷

Før taksonomien har det meste av ESG (Environmental, Social & Governance)-rapporteringene vært av en ikke-finansiell og frivillig karakter preget av lite regulering. Samt preget av flere forsøk på standardiseringer med ulike systemer og ratinger som dannet et uoversiktlig bilde for investorer og fare for grønnvasking.¹⁸ I lys av dette representerer taksonomiforordningen et sentralt skritt mot målet om å oppnå klimanøytralitet innen 2050 i form av en opprydning av hva som ligger i bærekraftig økonomisk aktivitet.¹⁹ Noe som anses å gjøre det lettere for investorer og långivere å vurdere hvilke økonomiske aktiviteter og prosjekter som er bærekraftige, samt å skygge unna de som ikke klassifiseres som bærekraftige. Det vil igjen bidra til omstillingen og oppfyllelsen av klimamålene etter klimalovene.

Det er i henhold til klimamålene som er fastsatt i Norge og EU at hydrogen kommer inn som et av flere virkemidler for å oppnå disse målene. Det er en høy politisk målsetting i Norge og EU å utvikle hydrogen som energibærer. Dette på bakgrunn av at allsidigheten til hydrogen muliggjør for bruk i flere sektorer som er vanskelige å elektrifisere og som det i dag er få nullutslippsalternativer til.²⁰ Både EU og Norge publiserte hydrogenstrategier i 2020. EU har siden økt målene for hydrogen i REpowerEU planen.²¹ Regjeringen har fulgt opp

¹⁵ Europas grønne giv s. 15 og Taksonomiforordningen fortalen (12).

¹⁶ Taksonomiforordningen art. 1 og fortalen (6). Det er gitt en legaldefinisjon av «miljømessig bærekraftig investering» i artikkel 2(2) «en investering i en eller flere økonomiske aktiviteter som anses som miljømessig bærekraftig i henhold til denne forordningen».

¹⁷ Taksonomiforordningen fortalen (11) gir en definisjon av grønnvasking.

¹⁸ Smith, Matthew Raymond, «EU-taksonomi – paradigmeskifte eller en mørkegrønn bakvei?» *Praktisk økonomi og finans*, 37(2), s. 105-117, på s. 116-117.

¹⁹ Taksonomiforordningen fortalen (3).

²⁰ *Regjeringens hydrogenstrategi – på vei mot lavutslippssamfunnet*, 3. juni 2020. Utgitt av Olje-og energidepartementet og Klima-og miljødepartementet (Regjeringens hydrogenstrategi) s. 7 og COM(2020) 301 final, *A hydrogen strategy for a climate-neutral Europe* (EUs Hydrogenstrategi) 8. Juli 2020, s. 1.

²¹ Det uttales i REpowerEU at fornybart hydrogen vil være nøkkelen til å erstatte naturgass, kull og olje i industrier og transport som er vanskelig å dekarbonisere. Det settes mål om 10 millioner tonn innenlandsk fornybar hydrogenproduksjon og 10 millioner tonn fornybar hydrogenimport innen 2030, jf. COM(2022) 230 final, *REPowerEU Plan* 18. mai 2022, s. 7.

hydrogenstrategien ved å initiere til en ekstern utredning av hvordan staten kan bidra til å bygge opp en sammenhengende verdikjede for hydrogen produsert med lave eller ingen utslipp.²² Utredningen ble publisert 29. mai 2023 og det uttales i utredningen at:

*«hydrogen fremstår per i dag som den beste løsningen for reduksjon i klimagassutslipp fra en rekke anvendelser innenfor industri og transport i Norge. Dersom Norge og verden skal lykkes med å nå klimamålene, og dermed forhindre en svært kostbar global oppvarming over 2 grader, er det behov for at det produseres grønt og blått hydrogen».*²³

Hydrogen som klimaløsning vil kreve store investeringer og barrierer for hydrogen gjør det vanskelig å følge opp tempoet som kreves på bakgrunn av klimamålene.²⁴ EU håper at 175-290 milliarder euro årlig allokeres til bærekraftige prosjekter som følge av innføringen av taksonomien.²⁵ Imidlertid må hydrogenproduksjonen anses som en bærekraftig økonomisk aktivitet etter taksonomiforordningen for å være en hensiktsmessig løsning for å oppnå klimamålene.²⁶ Det følger av hydrogenstrategiene og etterfølgende oppdateringer at EUs langsiktige mål er «fornybart» hydrogen. Mens Norge omtaler både «fornybart» og «lavkarbon» hydrogen. Hva som nærmere ligger i disse begrepene, samt begrepene «bærekraft», «økonomisk aktivitet» og «hydrogenprosjekter» vil redegjøres for i neste kapittel ettersom det er hensiktsmessig å ha en forståelse av disse begrepene for den videre behandlingen av problemstillingen.

1.3 Begrepsavklaringer

1.3.1 Bærekraft

For å kunne identifisere en bærekraftig økonomisk aktivitet er det sentralt å vite hva som menes med «bærekraft». Brundtlandkommisjonen introduserte begrepet bærekraft i 1987.²⁷

²² Meld. St. 11 (2021-2022) Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020-2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiressurser, s. 73-74.

²³ Economics Oslo, Greensight og SINTEF. *Sammenhengende verdikjeder for hydrogen*. En utredning gitt på oppdrag fra Olje- og energidepartementet, 29. Mai 2023, s. 19.

²⁴ Andre utfordringen hydrogen står overfor er etablering av et regulatorisk rammeverk, nye ledende markeder, forskning, innovasjon innen teknologi og nye løsninger, samt storskala infrastrukturnettverk og samarbeid, jf. EUs hydrogenstrategi s. 2.

²⁵ Brandt, Jan Arild «Krav til opplysninger om bærekraft i forbindelse med finansiell rapportering og hvorfor det kan gi komparative fortrinn» *Praktisk økonomi & finans*, 37(2), s. 140-154, s. 144.

²⁶ Regjeringshydrogenstrategi, s. 25.

²⁷ A/42/427, World Commission on Environment and Development: *Our Common Future* (Brundtlandkommisjonen) New York: 4. August 1987.

Bærekraftig utvikling blir av Brundtlandkommisjonen definert som «en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få tilfredsstillende sine behov».²⁸

Bærekraftbegrepet er siden nedfelt i en rekke dokumenter og miljøkonvensjoner innenfor rammen av FN (De Forente Nasjoner)-systemet.²⁹ Det er i stadig utvikling og det eksisterer ikke en universal definisjon eller enighet om hva begrepet skal omfatte.³⁰ I 2015 vedtok FN et nytt globalt rammeverk for bærekraftig utvikling: «Agenda 2030 for bærekraftig utvikling».³¹ Agendaen bidro til å konkretisere bærekraftbegrepet og fastlegger en felles handlingsplan for å nå målene som oppstilles innen 2030.³² Det pekes i Agendaen på at bærekraftbegrepet bygger på økonomiske, sosiale og miljømessige forhold, og at bærekraft innebærer å finne en balanse mellom dem.³³

For å realisere EUs bærekraftsmål har taksonomiforordningen blitt innført³⁴, hvor begrepet bærekraft blir tatt i bruk. Forordningen er et verktøy som skal hjelpe med å identifisere og gi en felles forståelse av miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet. Det bidrar til økt overvåking og regulering av finansmarkedene, deres bidrag til miljøforringelse og kanalisering av investeringer til prosjekter som skaper bærekraftig verdi.³⁵ Hvor spørsmålet om noe er en miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet eller ikke er med på å verifisere hvorvidt investeringer i aktiviteten allokere kapital til prosjekter og løsninger som er bærekraftige. Hva som er bærekraftig etter forordningen bygger på visse vilkår og spesifikke tekniske screeningskriterier som er basert på og begrunnet ved vitenskapelig dokumentasjon. Forskning er på den måten en del av definisjonsarbeidet av bærekraft etter forordningen.³⁶

²⁸ Brundtlandkommisjonen s. 41.

²⁹ NOU 2009:16 Globale miljøutfordringer – norsk politikk. Hvordan bærekraftig utvikling og klima bedre kan ivaretas i offentlige beslutningsprosesser, s. 9.

³⁰ Bugge (2021) s. 72.

³¹ FNs bærekraftsmål og Prop.208 LS (2020–2021) s. 35.

³² Innst.218 S (2021-2022) Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030, s. 1.

³³ Agenda 2030 for bærekraftig utvikling, s. 1.

³⁴ Taksonomiforordningen fortalen (9).

³⁵ Cullen, Jay, Mähönen, Jukka og Nilsen, Heidi Rapp. «Financing Sustainable Value Creation» i Sustainable Value Creation in the European Union: Towards Pathways to a Sustainable Future Through Crisis, Beate Sjøfjell, Georgia Tsagas and Charlotte Villiers (red). Cambridge: *Cambridge University Press*, kapittel 8, s. 183-298.

³⁶ Taksonomiforordningen fortalen (38).

Når bærekraftbegrepet benyttes i avhandlingen, siktes det til de kravene som stilles til bærekraft etter taksonomiforordningen. En økonomisk aktivitet som bidrar til å sikre det sosiale fundamentet til menneskeheten innenfor planetens tålegrenser. Det neste spørsmålet blir hva som ligger i begrepet «økonomisk aktivitet».

1.3.2 Økonomisk aktivitet

EU-taksonomien definerer hvilke økonomiske aktiviteter som er miljømessig bærekraftige. Det gis ikke en definisjon av begrepet «økonomisk aktivitet» i forordningen. Begrepet er heller ikke definert i annet EU-regelverk. Imidlertid eksisterer det rettspraksis fra EU-domstolen³⁷ og EFTA-domstolen³⁸ som redegjør for hva som ligger i begrepet «økonomisk aktivitet», knyttet til EUs markedsregelverk.³⁹ Det blir lagt til grunn at «økonomisk aktivitet» innebærer «offering goods and services on a given market».⁴⁰ Denne forståelse av begrepet har blitt fastsatt i flere saker og EU-domstolens praksis legger til grunn en vid forståelse av hva som utgjør en økonomisk aktivitet.⁴¹ At økonomisk aktivitet blir brukt samsvarende i flere saker antyder at det er en satt forståelse av begrepet.

En veileder utgitt av Kommisjonen⁴² påpeker at definisjonen av «økonomisk aktivitet» som legges til grunn i taksonomiens delegerte rettsakter i stor grad samsvarer med NACE (Nomenclature of Economic Activities).⁴³ NACE-kodene kan dermed gi veiledning til foretak for kvalifiseringen av deres økonomiske aktiviteter opp mot de økonomiske aktivitetene i taksonomien.⁴⁴ Kommisjonen påpeker videre at en «økonomisk aktivitet» finner sted når «resources such as capital, goods, labour, manufacturing techniques or intermediary products

³⁷ Bl.a. de forente sakene C-180/98-184/98 *Pavlov* avsnitt 75.

³⁸ Bl.a. saken E-5/07 *Private Barnehagers landsforbund mot ESA* avsnitt 72.

³⁹ Bakgrunnen for drøftelsen av begrepet i sakene er at det ikke er grunn for at en enhet skal omfattes av markedsregelverket dersom den ikke utøver «økonomisk aktivitet», jf. Fredriksen, Halvar Haukeland og Mathisen, Gjermund. EØS-rett 3. utgave. Bergen: *Fagbokforlaget*, 2018, s. 75.

⁴⁰ *Pavlov* avsnitt 75.

⁴¹ Bl.a. i de forente sakene C-51/96-191/97 *Deliège* i avsnitt 49-59, hvor det legges til grunn at amatøriddrett kan innebære økonomisk aktivitet, jf. Fredriksen og Mathisen (2018) s. 75.

⁴² Commission Notice on the interpretation of certain legal provisions of the Disclosures Delegated Act under Article 8 of EU Taxonomy Regulation on the reporting of eligible economic activities and assets 2022/C 385/01, s. 4.

⁴³ NACE er en statistisk klassifisering av økonomiske aktiviteter i EU hvor NACE-koden til en virksomhet reflekterer hvilke økonomiske aktiviteter virksomheten driver, jf. Regulation (EC) No 1893/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 establishing the statistical classification of economic activities NACE Revision 2 and amending Council Regulation (EEC) No 3037/90 as well as certain EC Regulations on specific statistical domains (NACE Rev.2).

⁴⁴ Den delegerte klimaretsakten henviser til NACE-kodene slik «the economic activities in this category could be associated with NACE code [...]». En naturlig språklig forståelse av ordlyden tilsier at «could» viser til at kodene kan sees hen til for veiledning.

are combined to produce specific goods or services». ⁴⁵ Veilederen til Kommisjonen er ikke rettslig bindende. ⁴⁶ Den har til formål å klargjøre innholdet, hjelpe ved tolkningen av taksonomien og skape harmonisering. ⁴⁷ Det må anses hensiktsmessig at samsvarende definisjon av økonomiske aktiviteter anvendes når formålet er å danne et felles klassifiseringssystem. Slik at veilederen og NACE-kodene er sentrale å se hen til også ved fortolkningen etter norsk rett. ⁴⁸ Gjeldende norsk standard SN2007 bygger også på EUs næringsstandard NACE Rev.2. ⁴⁹ Definisjonen Kommisjonen gir av «økonomisk aktivitet» vil på den bakgrunn legges til grunn i avhandlingen.

De økonomiske aktivitetene som skal behandles i avhandlingen har til felles at de er hydrogenprosjekter, som innebærer hydrogenrelatert økonomisk aktivitet. Hydrogenprosjekter dekker flere ulike former for hydrogenrelaterte økonomiske aktiviteter ettersom hydrogen har flere bruksområder. ⁵⁰ En kartlegging av hydrogenprosjekter gjort av Norsk Hydrogenforum melder om 126 hydrogenprosjekter i Norge i 2023. Av disse er 51 knyttet til hydrogenproduksjon, hvor fornybar hydrogenproduksjon dominerer i antall. Mens lavkarbon hydrogen vil utgjøre over halvparten av planlagt produksjonskapasitet i 2030. Videre er 31 prosjekter innen bruk av hydrogen, 26 prosjekter omhandler oppskalering av teknologi og 43 er forsknings- og utviklingsprosjekter. ⁵¹ Spørsmålet videre blir hva som ligger i begrepet «hydrogen».

1.3.3 Hydrogen

Hydrogen kan fremstilles på flere måter, noe som gir begrepet en tvetydig og vid betydning. ⁵² Basert på kilden hydrogen produseres fra tilegnes det ulike betegnelser. Et fargekodesystem

⁴⁵ Commission Notice (2022/C 385/01), s. 4.

⁴⁶ Dette følger av Traktaten om Den europeiske unions virkemåte, konsolidert utgave 7. juni 2016 (EUT 2016/C 202/01) (TEUV) art. 288(5).

⁴⁷ Commission Notice (2022/C 385/01), s. 1.

⁴⁸ Det kan slå feil ut økonomisk dersom et norsk foretak bruker en NACE-kode som reflekterer en aktivitet som ikke er grønn, dersom foretaket reelt sett er grønt og burde klassifiseres som det, jf. regnskapsnorge.no «Hvorfor blir NACE-koden plutselig viktig?» <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/forretningsjus/hvorfor-blir-nace-koden-plutselig-viktig/> (besøkt 04.06.2023).

⁴⁹ Brreg.no «Næringskoder» <https://www.brreg.no/bedrift/naeringskoder/> (besøkt 08.06.2023).

⁵⁰ Hydrogen kan bl.a. brukes i forbindelse med transport i maritim, land, luft og jernbane sektorene. Samt at hydrogen er relevant i forbindelse med drivstoffinfrastruktur, industri-, bygg- og kraftsektoren, jf. Regjeringens hydrogenstrategi s. 24-44.

⁵¹ Hydrogen.no «Det norske hydrogenlandskapet kartlagt» <https://www.hydrogen.no/aktuelt/nyheter/det-norske-hydrogenlandskapet-er-kartlagt> (besøkt 05.06.2023).

⁵² Regjeringens hydrogenstrategi, s. 12-13.

brukes ofte for å referere til de forskjellige hydrogenproduksjonsmetodene.⁵³ Hvor farger som grønt, blått, grått, oransje eller lilla anvendes basert på produksjonsmetoden.⁵⁴ Samt rent, fornybart og lavkarbon hydrogen er vanlige betegnelser på former for hydrogen.⁵⁵ Hva som ligger i disse ordene og hvilke krav som legges til grunn for produksjonen for å tilegne seg en bestemt betegnelse, har det tidligere ikke eksistert internasjonale standarder eller legaldefinisjoner på. Imidlertid jobber EU med å etablere en felles forståelse av begrepene i form av legaldefinisjoner.

1.3.3.1 Fornybart hydrogen

Europakommisjonen vedtok den 13. februar 2023 forslag til regler for hva som kan defineres som «fornybart hydrogen» i form av to delegerede rettsakter⁵⁶ som supplerer fornybardirektivet II.⁵⁷ Direktivet trådte i kraft i EU den 11. desember 2018 og gir i artikkel 25(2), 28(5) og 27(3) Kommisjonen myndighet til å vedta de to delegerede rettsaktene som supplerer direktivet.⁵⁸ Innsigelsesperioden til Rådet og Parlamentet var på fire måneder og utløp 13. juni 2023.⁵⁹ Det ble ikke fremsatt innsigelser, slik at rettsaktene snart trer i kraft.⁶⁰

De delegerede rettsaktene gir en etterlengtet klargjørelse av legaldefinisjonen og rollen til fornybart hydrogen innenfor Europas fornybareenergiregelveverk for klimaomstillingen. Noe som er avgjørende for å gi en avklaring av «spillereglene» i sektoren. Samtidig som det kan ha en innvirkning på klassifiseringen etter taksonomien og på investeringene i hydrogenbransjen.

⁵³ IRENA (International Renewable Energy Agency). *Geopolitics of the Energy Transformation: The Hydrogen Factor*, 15. Januar 2022, s. 26.

⁵⁴ Grønt hydrogen er basert på elektrolyse av vann fra fornybar elektrisitet, blått hydrogen produseres fra fossilt brensel, bl.a. naturgass, med karbonfangst og -lagring, og grått hydrogen produseres ved bruk av fossilt brensel, jf. IRENA (2022) s. 26-27.

⁵⁵ Rent hydrogen er lav-og nullutslippshydrogen, fornybart hydrogen er basert på elektrolyse av vann fra fornybar kraft og lavkarbonhydrogen er produsert fra fossile kilder som naturgass med CO₂-håndtering, jf. Regjeringens hydrogenstrategi, s. 6.

⁵⁶ COM(2023) 1086 final, *a minimum threshold of GHG savings of recycled carbon fuels* med tilhørende Annex 10. Februar 2023 (Rettsakten om minstetterskel og metode for å beregne livssyklusutslippsbesparelser av klimagasser for RFNBO), og COM(2023) 1087 final, *Union methodology for RFNBOs* 10. Februar 2023 (Rettsakten om metodikk for RFNBO).

⁵⁷ Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the use of energy from renewable sources (recast) (fornybardirektivet II).

⁵⁸ Det følger av TEUV art. 290(1) at Kommisjonen kan gis slik myndighet.

⁵⁹ [Webgate.ec.europa.eu](https://webgate.ec.europa.eu) «Delegated act details»

<https://webgate.ec.europa.eu/regdel/#/delegatedActs/2093?lang=en> og

<https://webgate.ec.europa.eu/regdel/#/delegatedActs/2094?lang=en> (besøkt 19.06.2023)

⁶⁰ TEUV art. 290(2). Rettsaktene trer i kraft den tjuende dagen etter kunngjøringen i «the *Official Journal of the European Union*», jf. COM(2023) 1086 final art. 4.

Rettsakten om metodikk for RFNBO (Renewable fuels of non-biological origin)⁶¹ definerer under hvilke betingelser hydrogen og hydrogenbasert brensel kan anses som fornybart, såkalt RFNBO, i bl.a. transportsektoren. Den angir en måte produsenter kan påvise at elektrisiteten som brukes til hydrogenproduksjon er fornybar og i samsvar med regelverket. Dette gjøres ved å oppstille vilkår om «addisjonalitet», «tidsmessig korrelasjon» og «geografisk korrelasjon», som skal påse at fornybart hydrogen bare blir produsert når og hvor tilstrekkelig fornybar energi er tilgjengelig.⁶² Det skal sikre at ny fornybar hydrogenproduksjon bidrar til økt utbygging av ny fornybar kraftproduksjonskapasitet i EU, og ikke produseres ved å bruke fornybar energi som ellers ville blitt brukt til å tilføre karbonfri elektrisitet til strømmettet. Hensikten er å unngå at økt hydrogenproduksjon intensiverer til mer fossilbasert elektrisitetsproduksjon.⁶³

Den andre delegerte rettsakten oppstiller en minsteterskel for klimagassutslippsbesparelser og angir regler om metoden for å beregne klimagassutslippsbesparelser fra flytende og gassformige transportdrivstoff av RFNBO opprinnelse og fra resirkulert karbondrivstoff, jf. artikkel 1. Tilhørende Bilag I gir etter artikkel 3 nærmere regler om metoden for beregningene. Metoden tar hensyn til hele livssyklusen til RFNBO-ene i beregningen av utslippene og de tilhørende besparelsene.⁶⁴ Det fremkommer av artikkel 2 at besparelsene på klimagassutslipp ved bruk av resirkulert karbondrivstoff må være minst 70% sammenlignet med drivstoffet som erstattes, likt som for RFNBO-ene.

De delegerte rettsaktene er merket som EØS (Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet)-relevante av Europakommisjonen.⁶⁵ EFTA-statene vil vurdere om de mener rettsaktene er EØS-relevante, før det videre vurderes av EØS-komiteen. Hvis rettsaktene anses EØS-relevante innlemmes de i EØS-avtalen og kan deretter gjennomføres i norsk rett.⁶⁶ Derimot er ikke fornybardirektivet II innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett, noe gjennomføringen av de delegerte rettsaktene som supplerer direktivet og

⁶¹ På norsk «fornybart drivstoff av ikke-biologisk opprinnelse». Det er en produktgruppe av fornybare væsker som er definert i Fornybardirektivet II art. 2(36).

⁶² Art. 4(4), 5, 6 og 7.

⁶³ Fortalen (2) og (8).

⁶⁴ Fortalen (3).

⁶⁵ Etter EØS-avtalen art. 102(1) 2.pkt. informerer EU gjennom EØS-komiteen til EFTA-statene at de har vedtatt regler som de mener er EØS-relevante.

⁶⁶ EØS-avtalen art. 93(2) og Europalov.no «Om beslutningsprosessen», <https://www.europalov.no/laer-mer/beslutningsprosessen#EU3> (besøkt 04.06.2023). Meld. St. 5 (2012-2013) EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU, punkt 5.3.1 gir en vurdering av faktorer som fra norsk side fremheves som relevante ved vurderingen av EØS-relevans, s. 39-43.

dermed Norges hydrogensatsing er avhengig av.⁶⁷ Det er behov for en rettslig hjemmel som definerer norsk produsert hydrogen som fornybart for å lettere kunne eksportere til EU.⁶⁸ Dette ettersom kravene som følger av de delegerede rettsaktene til produksjon av fornybart hydrogen vil gjelde både for innenlandske produsenter så vel som produsenter fra tredjeland som ønsker å eksportere fornybart hydrogen til EU. En sertifiseringsordning vil bli introdusert i EU for å sikre at produsentene fra tredjeland følger de samme kriteriene som produsenter innenfor EU.⁶⁹

Europakommisjonen la frem forslag til nok en revisjon av fornybardirektivet den 14. juli 2021.⁷⁰ Parlamentet har i sitt tilsvarende svar til Kommisjonen gitt et forslag på en ny definisjon av fornybart hydrogen. Imidlertid kan ikke dette anses som en legaldefinisjon enda ettersom det bare er et forslag fra Parlamentet som ikke har rettslig virkning, med mindre det senere blir vedtatt. Slik at definisjonen fra den delegerede rettsakten om metodikk for RFNBO er gjeldende legaldefinisjon inntil videre. Definisjonen som Parlamentet foreslår lyder som følger:

*«hydrogen produced through the electrolysis of water (in an electrolyser, powered by electricity stemming from renewable sources, or through the reform of biogas or biochemical conversion of biomass, if in compliance with sustainability criteria set out in Article 29 of Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council».*⁷¹

⁶⁷ Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC (fornybardirektivet I) tatt inn i EØS-avtalen ved EØS-komiteens beslutning nr. 162/2011 og gjennomført i Norge i 2011. Revidert fornybardirektiv II er fortsatt til vurdering for relevans og innlemmelse i EØS-avtalen, og er derfor ikke gjennomført i EØS-avtalen og norsk rett, jf. Stortinget.no, «Kommisjonen fastsetter regler for fornybart hydrogen», <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/EU-EOS-informasjon/EU-EOS-nytt/2023/eueos-nytt---17.-februar-2023/kommisjonen-fastsetter-regler-for-fornybart-hydrogen/> (besøkt 02.05.2023).

⁶⁸ Montelnews.no, «Norsk hydrogensatsing trues av treg EU-tilnærming» <https://www.montelnews.com/no/news/1310124/-norsk-hydrogensatsing-trues-av-treg-eu-tilnærming> (besøkt 02.05.2023).

⁶⁹ EU-Kommisjonen Q&A: Questions and Answers on the EU Delegated Acts on Renewable Hydrogen. 13. Februar 2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_595

⁷⁰ Mer om forslaget fra Europakommisjonen her: [commission.europa.eu «Commission presents Renewable Energy Directive revision» https://commission.europa.eu/news/commission-presents-renewable-energy-directive-revision-2021-07-14_en](https://commission.europa.eu/news/commission-presents-renewable-energy-directive-revision-2021-07-14_en) (besøkt 04.06.2023). Forslaget er en del av EUs klimapakke REPowerEU og Fit for 55 som er et sett med forslag for å revidere og oppdatere EU-lovgivningen med sikte på å sikre at EUs politikk er i tråd med klimamålene som er fastsatt i EUs klimalov og grønne giv, jf. regjeringen.no «EUs klimapakke Klar for 55 (Fit for 55)» <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/eus-klimapakke-klar-for-55/id2887217/> (besøkt 04.06.2023).

⁷¹ Europaparlamentets forslag (2022) Amendment (47ac) to article 2, P9_TA(2022)0317.

Fornybart hydrogen må dermed være i samsvar med bærekraftskriteriene i fornybardirektivet II artikkel 29. Bestemmelsen legger bl.a. til grunn i (10)bokstav c at terskelen for klimagassutslippsbesparelser er 60% i transport sektoren fra 2021, mens det fra 2021-2025 er et terskelkrav om 70% klimagassutslippsbesparelse for bruk til elektrisitet, oppvarming og kjøling.

1.3.3.2 Lavkarbon Hydrogen

Videre kom Kommisjonen den 15. desember 2021 med et forslag om en

«Avkarboniseringspakke for Hydrogen og Gassmarkedet» bestående av en forordning⁷² og et direktiv⁷³ som fastsetter felles indre markedsregler for fornybare gasser, naturgasser og hydrogen.⁷⁴ Formålet med lovgivningspakken er å danne et grunnlag for gasssektoren sin overgang til fornybare og lavkarbongasser, herunder hydrogen, med tanke på å nå EUs mål om klimanøytralitet i 2050. Pakken er merket som EØS-relevant av Kommisjonen. Det faktum at pakken er en revisjon av en forordning og et direktiv som allerede er innlemmet i EØS-retten og gjennomført i norsk rett. Samt påvirker det indre markedet og dermed er innenfor virkeområdet til EØS-avtalen gir en sterk presumsjon for at pakken er EØS-relevant og etter hvert vil bli gjeldende norsk rett.⁷⁵

Pakken kommer i forslaget til reformen av gassdirektivet med en legaldefinisjon av lavkarbon hydrogen. Det nye direktivet foreslår i artikkel 2(10) å definere lavkarbon hydrogen som følger:

«hydrogen the energy content of which is derived from non-renewable sources, which meets a greenhouse gas emission reduction threshold of 70%»

Terskelkravet om en reduksjon av klimagassutslipp på 70% gjelder både for lavkarbon gasser og væsker etter direktivets artikkel 2(11) og 2(12).

⁷² COM(2021) 804 final, *the internal markets for renewable and natural gases for hydrogen (recast)* 15. Desember 2021. Erstatte Regulation (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the natural gas transmission networks and repealing Regulation (EC) No 1775/2005 (gassforordningen).

⁷³ COM(2021) 803 final, *common rules for the internal markets in renewable and natural gases and in hydrogen* 15. desember 2021. Erstatte Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC (gassdirektivet).

⁷⁴ Commission.europa.eu, «Commission proposes new EU framework to decarbonize gas markets, promote hydrogen and reduce methane emissions», https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6682 (besøkt 03.05.2023).

⁷⁵ Fredriksen, Halvard Haukeland og Mathisen, Gjermund. EØS-rett 4. Utgave. Bergen: Fagbokforlaget, 2022, s. 218.

Sentralt i definisjonen av fornybart og lavkarbon hydrogen er dermed terskelkravene som oppstilles for klimagassutslippsbesparelser. Forslagene oppstiller også definisjoner av fornybart og lavkarbon hydrogen som fastsetter kilden de produseres fra. Fornybart fra elektrolyse av vann eller gjennom reform av RFNBO. Lavkarbon fra ikke fornybare ressurser, slik som naturgass. Definisjonene vil ha en stor innvirkning på hele EUs juridiske rammeverk for hydrogen. Noe som trolig også vil påvirke norsk rett på området.

1.4 Metode og rettskilder

EUs taksonomiforordning er innlemmet i EØS-avtalen⁷⁶ og gjennomført i norsk rett i lov om bærekraftig finans § 3. EØS-avtalen artikkel 7 bokstav a fastlegger at en forordning «skal som sådan gjøres til en del av avtalepartenes interne rettsorden». Det innebærer at taksonomiforordningen må gjennomføres ved inkorporasjon, dvs. at den gjennomføres i norsk rett ordrett og i sin helhet.⁷⁷ EØS-loven § 2 slår fast at i tilfellet konflikt skal EØS-avtalen gå foran norsk lov.⁷⁸ Dette medfører at EØS-rettslig metode er relevant ved avklaringen av taksonomiens innhold.

EØS-retten består av EØS-hovedavtalen som gjenspeiler primærretten i EU, som utgjøres av bl.a. Traktaten om Den europeiske union (TEU)⁷⁹ og TEUV. Samt vedlegg som implementerer EUs sekundærlovgivning, som består av forordninger og direktiver.⁸⁰ Dette skillet mellom primærretten og sekundærretten er et særtrekk ved EU-retten. Det er sentralt ettersom det oppstiller et rettskildehierarki og er av relevans for den EU-rettslige metoden samt for tolkningsprinsippene som utledes fra EU-domstolens praksis.⁸¹ På bakgrunn av homogenitetsprinsippet har skillet også betydning for den EØS-rettslige metoden. Prinsippet uttrykker at EU-retten som er innlemmet i EØS-avtalen skal tolkes slik som EU-domstolen tolker EU-retten.⁸² Noe som innebærer at EØS-rettslig metode og EU-rettslig metode i stor

⁷⁶ Tatt inn ved EØS-komiteens beslutning nr. 151/2022 i EØS-avtalen vedlegg IX (Finansielle tjenester) nr. 31 p.

⁷⁷ Dette strenge kravet er med på å sikre rettsenhet i hele EØS, jf. Fredriksen (2018) s. 365.

⁷⁸ Lov 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) mv. (EØS-loven).

⁷⁹ Traktaten om Den europeiske union, konsolidert utgave 7. juni 2016 (EUT 2016/C 202/01) (TEU).

⁸⁰ Hambro, Christian. EØS-avtalens Praktiske Betydning. Oslo: Gyldendal, 2022, s. 280.

⁸¹ Arnesen mfl. Oversikt over EØS-retten. Oslo: Universitetsforlaget, 2022, s. 50.

⁸² Prinsippet er forutsatt flere steder i EØS-avtalen bl.a. art. 1, 6 og 15 samt i fortalet til avtalen fjerde og femtende avsnitt, jf. Hambro (2022) s. 281 og 26.

grad blir sammenfallende. Det må likevel tas høyde for at EØS-avtalen utgjør et annet rettssystem enn EU og det medfører bruk av andre rettskilder.⁸³

Skillet kommer også til uttrykk i finansmarkedsretten ettersom den gjennomføres i ulike nivåer. I forbindelse med taksonomiforordningen er Kommisjonen gitt myndighet av Parlamentet og Rådet til å fastsette delegerte rettsakter som nærmere utpensler de tekniske screeningkriteriene for økonomiske aktiviteter.⁸⁴ Rettsaktene betegnes som *nivå-2-regler*. De utfyller taksonomiforordningen som er en *nivå-1-regel*.⁸⁵ Ettersom taksonomiforordningen er en *nivå-1-regel* har den høyere rang enn de delegerte rettsaktene. Dette følger av at taksonomiforordningen er såkalt sekundærrett fastsatt ved alminnelig lovgivning og etter rettskildhierarkiet.⁸⁶ De delegerte rettsaktene kan dermed ikke stride mot innholdet og må tolkes etter rammen som taksonomiforordningen oppstiller. Samt har de mindre vekt enn taksonomien.

Et annet element av betydning på området er at rettsfeltet er relativt nytt noe som har medført at avhandlingen baserer seg på en begrenset mengde rettskilder. I tillegg medfører rettskildebildet på området at det er et behov for avklaringer. Et særtrekk ved den EU-rettslige metoden er bruk av kontekstuell og formålsorientert tolkning, noe som er aktuelt på dette området ettersom fortalen til taksonomiforordningen, forarbeidene og etterarbeidene kan gi viktige tolkningsbidrag.⁸⁷ Avklaringer for tolkningen av regelverket har blitt gitt av Kommisjonen i form av veiledere og Q&A-er, såkalte etterarbeider.⁸⁸ De kan betegnes som «soft law» og er ikke rettslig bindende, noe som har betydning for vekten til slike rettskilder.⁸⁹ I tilfeller hvor EU-domstolen har henvist til etterarbeider er det som støtte til å bekrefte en gitt tolkning og det er knyttet betenkeligheter til å tillegge etterarbeider selvstendig rettskildevikt.⁹⁰ Avhandlingen benytter seg også av forarbeider i form av rapporter og forslag

⁸³ Arnesen (2022) s. 59.

⁸⁴ TEUV art. 290, taksonomiforordningen fortalen (54) og art. 23 i samsvar med art. 10-15.

⁸⁵ *Nivå-1-regler* er EU-rettsakter som er vedtatt av Parlamentet og Rådet, jf. Hambro (2022) s. 30

⁸⁶ TEUV art. 289 og 294.

⁸⁷ Høgberg, Alf Petter og Sunde, Jørn Øyrehagen (red.). Juridisk metode og tenkemåte. Oslo: Universitetsforlaget, 2019, s. 404-405.

⁸⁸ Commission Notice (2022/C- 385/01), Europakommisjonen FAQ (2021), Europakommisjonen Q&A (2022) og Europakommisjonen Q&A (2023).

⁸⁹ TEUV art. 288(5) og Arnesen (2022) s. 51.

⁹⁰ Sakene C-513/15 *Agrodotalé* avsnitt 33 og sak C-293/14 *Hiebler* avsnitt 32, 53 og 73, jf. Fredriksen (2022), s. 341.

til tekniske screeningskriterier, som er utgitt av Kommisjonen og Plattformen.⁹¹ Slike rettskilder er heller ikke rettslig bindende, men er ansett å kunne gi tolkningsbidrag til forståelsen av rettsregler.⁹² Disse EU-rettskildene blir dermed brukt i avhandlingen som tolkningsbidrag til forståelsen av taksonomiforordningen og de tekniske screeningkriteriene som fremkommer av de delegerte rettsaktene.

På bakgrunn av at avhandlingen tar sikte på å avklare de rettslige kravene til bærekraftig økonomisk aktivitet for hydrogenprosjekter i Norge er utgangspunktet å fastlegge gjeldende norsk rett på området. Derfor vil den norske språkversjonen av taksonomiforordningen benyttes.⁹³ Norske rettskilder vil vektlegges ved tolkningen av rettsreglene taksonomien etablerer for hydrogenprosjekter i Norge, herunder kilder som er utarbeidet i forbindelse med lov om bærekraftig finans.⁹⁴ Likevel står formåls- og sammenhengsbetraktninger sentralt, jf. homogenitetsprinsippet. Noe som innebærer at de norske rettskildene må tolkes i lys av taksonomiforordningen og EU-retten for øvrig.

1.5 Avgrensning

Avhandlingen behandler innholdet i vilkåret om vesentlig bidrag til miljømål 1 og 2, samt vilkåret om å ikke betydelig skade noen av de øvrige miljømålene. Avhandlingen behandler ikke vilkåret for minstekrav til sosiale og styringsmessige forhold. Dette på bakgrunn av at det ikke er publisert en delegert rettsakt som nærmere utpensler kriteriene innenfor vilkåret, bare et forslag. Det vil imidlertid gis en kort redegjørelse for dette vilkåret og miljømålene 3 til 6 for helhetsskyld, uten at de nærmere tekniske screeningkriteriene behandles mer utførlig.

Det nærmere innholdet i vilkårene om vesentlig bidrag til miljømål 1 og 2, samt vilkåret om å ikke betydelig skade de øvrige miljømålene er fastsatt i den delegerte klimarettsakten. Hva de tekniske screeningkriteriene innebærer for hydrogenprosjekter i Norge vil i hovedsak illustreres ved kriteriene for hydrogenproduksjon. Dette ettersom jeg finner at det ikke er tilstrekkelig informasjon tilgjengelig for å vurdere noen konkrete hydrogenprosjekter som

⁹¹ PSF Technical Expert Group (2020), SWD(2021) 152 final, PSF Subgroup 4 (2022) og PSF Subgroup 3 (2022).

⁹² Fredriksen (2022) s. 339.

⁹³ Etter EØS-avtalen art. 129(1) er norsk offisiell språkversjon. Den må likevel etter homogenitetsprinsippet tolkes i samsvar med EU-retten og den norske språkversjonen kan ikke benyttes som grunnlag for avvikende tolkning fra EU-retten, jf. Arnesen (2022) s. 59.

⁹⁴ Prop.208 LS (2020-2021).

taksonomiforordningen per nå er aktuell for og at en behandling av alle hydrogenrelaterte sektorer vil sprengne rammene for avhandlingen.

1.6 Fremstillingen videre

Avhandlinger inneholder 4 kapitler. Kapittel 2 og 3 kan sees i sammenheng og gir en oversikt over taksonomiens materielle innhold. Kapittel 2 behandler gjennomføringen av taksonomiforordning i norsk rett, forpliktelsene som oppstilles for aktører, tilsyn og håndheving. Samt de rettslige vilkårene for å kunne klassifiseres som en miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet. Etter dette vil kapittel 3 redegjøre for betydningen av de tekniske screeningkriteriene som hydrogenprosjekter må oppfylle for å anses som en miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet.

Siste del av avhandlingen består av kapittel 4. Her vil det gis en konklusjon på hvordan de rettslige kravene til bærekraftig økonomisk aktivitet påvirker hydrogenprosjekter i Norge. I tillegg til noen avsluttende betraktninger om regelverkets svakheter og utvikling på området.

2 DE RETTSLIGE KRAVENE TIL BÆREKRAFTIG ØKONOMISK AKTIVITET I NORSK RETT

2.1 Gjennomføringen i norsk rett

Taksonomiforordningen er tatt inn i EØS-retten gjennom EØS-avtalen Vedlegg IX nr. 31p⁹⁵ og gjennomføres i norsk rett i lov om bærekraftig finans § 3(1) som slår fast at taksonomiforordningen «gjelder som lov» med de tilpasninger som følger av EØS-retten. At taksonomien blir tatt inn i norsk rett gjennom lov indikerer at den anses som en særlig viktig forordning.⁹⁶ I loven § 5 slås det fast at loven trer i kraft fra «den tid Kongen bestemmer». Det er fastsatt ved kongelig resolusjon at loven gjelder fra 1. januar 2023.⁹⁷

Lov om bærekraftig finans § 3(2) understreker at taksonomiforordningen gjelder «slik den til enhver tid er gjennomført». Etter taksonomiforordningen artikkel 26 skal Kommisjonen bl.a.

⁹⁵ Ved EØS-komiteens beslutning nr.151/2022.

⁹⁶ Forordninger kan gjøres til norsk rett gjennom forskrift og lov. Det sistnevnte velges når forordningen anses viktig, jf. Fredriksen (2018) s. 364.

⁹⁷ Kgl.res. 20. desember 2022 nr. 2293 om ikraftsetting av lov 22. desember 2021 nr. 161 om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer.

offentliggjøre rapporter og vurdere eventuelle behov for å revidere og supplere bærekraftsvilkårene, og beskrive mulige behov for utvidelser av virkeområdet til forordningen. Det følger dermed av bestemmelsen at taksonomien er ment å være dynamisk. Noe som indikerer at det er sannsynlig at det vil komme endringer i regelverket fremover som også vil bli en del av norsk rett.

Etter taksonomiforordningen artikkel 10-15 i samsvar med artikkel 23 fremkommer de tekniske screeningkriteriene av delegerte rettsakter vedtatt av Kommisjonen.⁹⁸ Den delegerte klimaretsakten for miljømål 1 og 2 er gjennomført i EØS-retten i Vedlegg IX nr. 31pa. I norsk rett gjennomføres de delegerte rettsaktene i forskrift fastsatt av Finansdepartementet, jf. lov om bærekraftig finans § 3(3). Forskriften til lov om bærekraftig finans § 2(2) gjennomfører den delegerte klimaretsakten, og fastlegger at den gjelder som «norsk forskrift» med de tilpasninger som følger av EØS-retten.⁹⁹

Gjennomføringen av taksonomien i norsk rett kan reise enkelte problemstillinger. En problemstilling knytter seg til hvordan man skal forholde seg til delegerte rettsakter som enda ikke er innlemmet i EØS-retten og gjennomført i norsk rett. Forslag til den delegerte miljøretsakten for miljømål 3-6 ble publisert av Kommisjonen 5. april 2023.¹⁰⁰ For å oppfylle taksonomiens formål må det anses sentralt at den delegerte rettsakten blir innlemmet i EØS-retten og gjort til norsk rett nærmest mulig ikrafttredelsestidspunktet i EU. Dette for at kriteriene og den rettslige standarden de oppstiller skal være harmoniserte. Et annet moment av betydning for et mest mulig sammenfallende ikrafttredelsestidspunkt er at norske aktører skal ha en klar rettstilstand å forholde seg til og at det ikke skal skapes usikkerheter angående om og når kriteriene bør oppfylles.

En annen problemstilling knytter seg til at flere av de tekniske screeningkriteriene som fremkommer i taksonomien er knyttet opp mot definisjoner i annet EU-regelverk. I forbindelse med hydrogen og definisjonene som gis av fornybart og lavkarbon hydrogen, er det tenkelig at disse definisjonene også vil bli benyttet i de tekniske screeningkriteriene

⁹⁸ Artikkel 10(3), 11(3), 12(2), 13(2), 14(2) og 15(2).

⁹⁹ Forskrift 21. desember 2022 til lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftig finans (forskrift til lov om bærekraftig finans).

¹⁰⁰ Commission.europa.eu «Sustainable investment – EU environmental taxonomy», https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13237-Sustainable-investment-EU-environmental-taxonomy_en (besøkt 12.05.2023).

relatert til hydrogen i taksonomiregelverket. Dette for å få et helhetlig regelverk som er samsvarende for forståelsen av fornybart og lavkarbon hydrogen. Det faktum at regelverkene som fastsetter disse definisjonene ikke er gjennomført i norsk rett kan medføre usikkerhet angående hvordan man skal tolke og dokumentere oppfyllelse av disse tekniske screeningkriteriene etter norsk rett. Etersom formålet med taksonomien er å skape en felles forståelse av hva som klassifiseres som en bærekraftig økonomisk aktivitet må det anses hensiktsmessig at kriteriene og definisjonene praktiseres mest mulig likt.

Gjennomføringen av taksonomiforordningen i norsk rett innebærer at det innføres regler på et område som til nå i hovedsak ikke har vært regulert i norsk rett.¹⁰¹ Taksonomien sitt formål er å klassifisere hva en miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet er med «henblikk på å fastslå i hvilken grad en investering er miljømessig bærekraftig».¹⁰² Det innebærer at en rekke aktører blir underlagt nye forpliktelser i form av å gi opplysninger og rapportere om hvorvidt de økonomiske aktivitetene aktørene utfører er i overensstemmelse med klassifiseringssystemet.¹⁰³ Taksonomien kan dermed anses som et åpenhetsverktøy. Hvor forpliktelsene som oppstilles til informasjonen fra aktørene er en forutsetning for å oppfylle taksonomiens formål. Det videre spørsmålet blir hvilke forpliktelser gjennomføringen av taksonomiforordningen oppstiller for norske aktører.

2.2 Rapporterings- og opplysningsforpliktelser

2.2.1 Anvendelsesområde

Anvendelsesområde til taksonomiforordningen følger av artikkel 1(2) bokstav b og c, som slår fast at den gjelder for «finansmarkedsdeltakere som tilbyr finansielle produkter» og foretak som omfattes av plikten til å offentliggjøre ikke-finansielle opplysninger i samsvar med artikkel 19a og 29a i regnskapsdirektivet.¹⁰⁴ Samsvarende er lagt til grunn i lov om bærekraftig finans § 1. Etter en naturlig språklig forståelse av § 1(1) kan det virke som både «finansmarkedsdeltagere» og «finansrådgivere» omfattes. Imidlertid følger det av proposisjonen sine merknader til § 1 at taksonomiforordningen «gjelder for finansmarkedsdeltagere» og «omfatter de samme finansmarkedsdeltagerne og finansielle

¹⁰¹ Prop.208 LS (2020-2021) s. 11.

¹⁰² Taksonomiforordningen art. 1(1).

¹⁰³ Prop.208 LS (2020-2021) s. 7.

¹⁰⁴ Directive (EU) 2013/34 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 78/660/EEC and 83/349/EEC (regnskapsdirektivet).

produkter som offentliggjøringsforordningen, men ikke finansrådgivere».¹⁰⁵ Videre fastlegger § 1(2) at loven gjelder for «foretak nevnt i taksonomiforordningen artikkel 8 nr. 1», samsvarende foretak som etter artikkel 1(2) bokstav c.

Det innebærer at taksonomiforordningen gjelder både for finansmarkedsaktører og ikke-finansielle aktører som omfattes av artikkel 8(1). Artiklene 5-7 dekker forpliktelsene for finansmarkedsaktører og deres opplysningsforpliktelser. Mens artikkel 8 dekker rapporteringsforpliktelsene som oppstilles for ikke-finansielle aktører. Spørsmålet blir dermed hva som er det nærmere innholdet av forpliktelsene for finansmarkedsaktører (2.2.3) og ikke-finansielle aktører i hydrogenbransjen (2.2.2). Forpliktelsene som følger av artikkel 8 vil behandles først.

2.2.2 Rapporteringsforpliktelser

Artikkel 8(1) redegjør for hvilke ikke-finansielle foretak som må fremlegge opplysninger etter taksonomiforordningen. Bestemmelsen slår fast at det gjelder «alle foretak som omfattes av plikten til å offentliggjøre ikke-finansielle opplysninger i samsvar med artikkel 19a eller 29a» i regnskapsdirektivet. Spørsmålet videre blir hvilke hydrogenforetak artikkel 19a og 29a i regnskapsdirektivet gjelder for.

Regnskapsdirektivet artikkel 19a og 29a gjelder for store foretak av allmenn interesse og morselskap i et stort konsern av allmenn interesse, forutsatt at de har mer enn 500 ansatte. Artikkel 3(4) i direktivet fastsetter at «store foretak» skal være foretak som på balansedatoen overstiger to av de tre følgende kriteriene: (a) balansesum på 20 millioner euro, (b) netto omsetning på 40 millioner euro, og (c) gjennomsnittlig antall ansatte i løpet av regnskapsåret på 250 årsverk. Det samme er lagt til grunn for konsern i artikkel 3(7). Etersom artikkel 19a og 29a fastsetter et krav om 500 ansatte er det vilkårene om balansesum og netto omsetning som må oppfylles. Med foretak av allmenn interesse menes «foretak som har utstedt omsettelige verdipapirer som er opptatt til handel på et regulert marked i et EØS-land, kredittinstitusjoner og forsikringsforetak».¹⁰⁶

¹⁰⁵ Prop.208 LS (2020-2021) s. 31 og 14.

¹⁰⁶ Prop.208 LS (2020-2021) s.11 og regnskapsdirektivet art. 2(1) redegjør for hva som ligger i foretak av allmenn interesse.

Rapporteringsforpliktelsene er gjennomført i norsk rett i regnskapsloven § 3-3c, som gir forpliktelsene et videre anvendelsesområde enn hva som følger av regnskapsdirektivet.¹⁰⁷ Regnskapsloven § 1-5 sin definisjon av «store foretak» omfatter flere foretak enn regnskapsdirektivets definisjon.¹⁰⁸ Det innebærer at flere foretak omfattes av regnskapsloven § 3-3c enn etter regnskapsdirektivets bestemmelser. Imidlertid har det blitt innført et nytt tiende ledd i § 3-3c som uttrykker at foretak som er omfattet av regnskapsdirektivet artikkel 19a og 29a skal «gi informasjon som beskrevet i artikkel 8 i taksonomiforordningen». Slik at foretakene som er underlagt rapporteringsforpliktelser etter taksonomiforordningen artikkel 8 ikke er «store foretak» etter regnskapsloven § 1-5, men foretak etter regnskapsdirektivet artikkel 19a og 29a.

Gjeldende krav om rapporteringsforpliktelser gjelder for om lag 300 foretak i Norge.¹⁰⁹ Imidlertid vil en endring fra NFRD¹¹⁰ til CSRD¹¹¹ innebære forandringer i rapporteringsforpliktelsene.¹¹² CSRD vil modernisere og styrke reglene om sosial og miljømessig informasjon som foretak må rapportere om.¹¹³ Det er anslått at de nye kravene vil medføre at omtrent 2100 foretak i Norge blir rapporteringspliktige.¹¹⁴ Noe som er en betydelig økning fra gjeldende tall. I tillegg til at foretak som ikke er omfattet av rapporteringsplikten kan velge å rapportere på frivillig basis i samsvar med taksonomiforordningen artikkel 8.¹¹⁵ Noe foretak kan være tjent med ettersom rapportering kan tydeliggjøre foretakets taksonomietterlevelse. Det kan igjen medføre forretningsmessige

¹⁰⁷ Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap (regnskapsloven) og Prop.208 LS (2020-2021) s. 11.

¹⁰⁸ Dette ettersom regnskapsloven § 1-5 regner alle allmennaksjeselskap og foretak som er notert på regulert marked som «store foretak» uavhengig av størrelse, jf. NOU 2023: 15 «Bærekraftsrapportering – Gjennomføring av direktiv om bærekraftsrapportering (CSRD)», s. 9

¹⁰⁹ NOU 2023: 15, s. 9.

¹¹⁰ Directive 2014/95/EU of the Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups (NFRD). Gjennomført i norsk rett gjennom regnskapsloven.

¹¹¹ Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regarded corporate sustainability reporting (CSRD).

¹¹² CSRD er merket som EØS-relevant og er i en vurderingsprosess for innlemmelse i EØS-avtalen og dermed ikke gjennomført i norsk rett. Finansdepartementet tar sikte på at de nye reglene skal kunne begynne å gjelde samtidig i Norge som i EU, dvs. 05.06.2024, jf. Regjeringen.no «Utredning om bærekraftsrapportering overleveres i mai», <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utredning-om-barekraftsrapportering-overleveres-i-mai/id2968831/> (besøkt 04.05.2023).

¹¹³ Commission.europa.eu «Corporate sustainability reporting», https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en (besøkt 22.05.2023).

¹¹⁴ NOU 2023: 15, s. 9.

¹¹⁵ NOU 2023: 15, s. 13.

fordeler i form av godt omdømme som kan stimulere til mer investeringer i foretaket og gunstigere lånevilkår.¹¹⁶

Dette innebærer at til tross for at rapporteringsforpliktelsene ikke rammer mange hydrogenprosjekter i Norge til dags dato på bakgrunn av størrelsesbegrensninger, kan flere hydrogenprosjekter bli omfattet etter endringen til CSRD eller ved at de velger å rapportere på frivillig basis. Det er estimert at den norske hydrogennæringen totalt har en omsetning på 1,47 milliarder kroner og sysselsetter 815 årsverk per 2022. Imidlertid drives denne omsetningen i hovedsak av enkeltaktører og de øvrige bedriftene kjennetegnes ved at de per i dag er i oppstartsfasen med få årsverk og begrenset omsetning.¹¹⁷ Neste spørsmål blir hva hydrogenforetakene som omfattes av rapporteringsforpliktelsene eller rapporterer frivillig skal rapportere om.

Hydrogenforetakene skal etter artikkel 8(1) «legge frem opplysninger om hvordan og i hvilken grad foretakets virksomhet er forbundet med økonomiske aktiviteter som anses som miljømessig bærekraftige i henhold til artikkel 3 og 9». Disse opplysningene skal fremlegges i foretakets ikke-finansielle erklæring eller konsoliderte ikke-finansielle erklæring, jf. art. 8(1). Hva det nærmere innholdet er fremkommer av artikkel 8(2) som oppstiller hvilke opplysninger ikke-finansielle foretak skal framlegge. Etter artikkel 8(2) bokstav a skal foretakene rapportere om hvor stor andel av deres «omsetning» (turnover) som skriver seg fra produkter og tjenester som fremkommer fra miljømessig bærekraftige økonomiske aktiviteter. Samt etter artikkel 8(2) bokstav b hvor stor andel av deres «investeringsutgifter» (CapEx) og «driftsutgifter» (OpEx) som knytter seg til eiendeler eller prosesser som er forbundet med miljømessig bærekraftige økonomiske aktiviteter. Det innebærer at hydrogenforetak etter artikkel 8(1) har en ikke-finansiell rapporteringsforpliktelse på tre områder, hvor de skal rapportere om hvor stor andel i prosent av den økonomiske aktiviteten som er kompatibel med klassifiseringssystemets krav til miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet. Det er dermed ikke hydrogenforetakene i sin helhet som anses som miljømessig bærekraftige, men den hydrogenrelaterte økonomiske aktiviteter de bedriver.¹¹⁸

¹¹⁶ Taksonomiforordningen fortalen (12).

¹¹⁷ Menon Economics. *Verdien av Den Norske Hydrogennæringen. Status og fremtidsutsikter*, November 2022, s. 25.

¹¹⁸ Noe som er i samsvar med taksonomiforordningen artikkel 2(1).

Taksonomiforordningen artikkel 8(4) oppstiller i samsvar med artikkel 23 en hjemmel for Kommisjonen til å vedta en delegert rettsakt som nærmere skal angi «krav til innholdet i og presentasjonen av opplysningene som skal legges fram». Den delegerte rettsakten ble vedtatt av Kommisjonen 6. juli 2021.¹¹⁹ Det påpekes i rettsakten at det er nødvendig å sikre en enhetlig anvendelse av opplysningskravene som er fastsatt i artikkel 8(2) og at det derfor bør fastsettes regler som ytterligere spesifiserer innholdet.¹²⁰ Noe som er i samsvar med taksonomiens formål ettersom det vil bidra til mer transparens og gjøre det lettere for investorer å vurdere andelen av miljømessig bærekraftig hydrogenrelatert økonomisk aktivitet. Det vises i rettsakten til at ikke-finansielle foretak skal foreta en oppdeling i nøkkeltallsindikatorer¹²¹ for andelen av taksonomitilpassede aktiviteter basert på hvert miljømål som aktivitetene bidrar vesentlig til.¹²² Nøkkeltallsindikator beregningene foretas for omsetning, investeringsutgifter og driftsutgifter. Hvordan beregningen skal gjennomføres fastslås i delegert rettsakt om rapporteringsforpliktelser bilag I i henholdsvis punkt 1.1.1, 1.1.2 og 1.1.3. Punktene uttrykker at beregningen skal gjennomføres i form av en brøk, hvor telleren består av andelen som oppfyller taksonomikravene og nevneren er totalen.¹²³

Klassifiseringen av ikke-finansielle hydrogenforetak er basert på rapporteringsforpliktelsene som fastsettes i artikkel 8. Det er ikke mange hydrogenforetak som omfattes i dag på bakgrunn av størrelsesbegrensninger. Imidlertid er det mulighet for hydrogenforetak å frivillig rapportere. Noe som kan gi forretningsmessige fordeler. Denne klassifiseringen danner videre grunnlaget for klassifiseringen av finansmarkedsaktører sine opplysningsforpliktelser. Neste spørsmål blir dermed innholdet av opplysningsforpliktelsene som oppstilles for finansmarkedsaktører etter artikkel 5-7.

¹¹⁹ Commission delegated regulation (EU) 2021/2178 of 6. July 2021 supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by specifying the content and presentation of information to be disclosed by undertakings of subject to Article 19a or 29a of Directive 2013/34/EU concerning environmentally economic activities, and specifying the methodology to comply with that disclosure obligation (delegert rettsakt om rapporteringsforpliktelser).

¹²⁰ Delegert rettsakt om rapporteringsforpliktelser fortalen (2).

¹²¹ Såkalt KPI-er (key performance indicators), jf. Prop.208 LS (2020-2021) s. 25.

¹²² Delegert rettsakt om rapporteringsforpliktelser fortalen (2).

¹²³ Rettsaktens bilag I utreder nærmere hvordan beregningene skal gjennomføres.

2.2.3 Opplysningsforpliktelser

På bakgrunn av at avhandlingen omhandler kravene for hydrogenprosjekter gir delkapittelet en kort redegjørelse for opplysningsforpliktelsene som oppstilles for finansmarkedsaktører.¹²⁴

Finansmarkedsaktører skal etter artikkel 5-7 innhente selskapsinformasjonen og presentere informasjonen for sine produkter. Bestemmelsene utfyller offentliggjøringsforordningen ved å oppstille en plikt for finansmarkedsaktørene til å opplyse om hvordan og i hvilken grad de finansielle produktene er basert på investeringer i miljømessig bærekraftig økonomiske aktiviteter etter taksonomiforordningens klassifisering. Formålet er åpenhet og transparens, samt å gi investorer informasjon og forhindre grønnvasking.

Bestemmelsene dekker finansielle produkter med miljømessig bærekraft som investeringsmål, produkter med miljømessige egenskaper og øvrige finansielle produkter innenfor anvendelsesområdet til taksonomiforordningen.¹²⁵ Det kan dermed være aktuelt for finansmarkedsaktører, slik som investorer, tilbydere av investeringstjenester og kapitalforvaltere, å investere i bærekraftige hydrogenprosjekter dersom de har bærekraftige investeringsmål og ønsker å fremstå som grønne. De kan da markedsføre disse finansielle produktene som bærekraftige investeringer, som er den antatte kundepreferansen.

Rapporterings- og opplysningsforpliktelsene har til formål å sikre at aktørene publiserer informasjonen som trengs for å påse at den hydrogenrelaterte økonomiske aktiviteten er i samsvar med kravene som oppstilles etter taksonomiforordningen. Det vil være hensiktsmessig for foretak med hydrogenprosjekter å innfri taksonomiforordningens krav og gi informasjon om dette ettersom det kan stimulere til investeringer i prosjektene samt gi forretningsmessige fordeler. Man kan stille spørsmål ved hva konsekvensene blir dersom norske aktører ikke overholder forpliktelsene og hvem som fører tilsyn og håndhever at taksonomiforpliktelsene overholdes.

2.3 Tilsyn og håndheving

Det følger av lov om bærekraftig finans § 4 at det er Finanstilsynet som fører tilsyn med og passer på at forpliktelsene som oppstilles i loven og forskrift gitt med hjemmel i loven

¹²⁴ Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector (offentliggjøringsforordningen) art. 2(1) definerer finansmarkedsdeltakere. Forordningen er gjort til norsk rett gjennom lov om bærekraftig finans § 2.

¹²⁵ Prop.208 LS (2020-2021) s. 25.

overholdes. Bestemmelsen utfyller taksonomiforordningen artikkel 21 og uttrykker at Finanstilsynet er «vedkommende myndigheter» i Norge.¹²⁶ Spørsmålet videre er hva denne tilsynsplikten innebærer for Finanstilsynet.

Taksonomiforordningen fastsetter i artikkel 21(1) at vedkommende myndigheter skal overvåke finansmarkedsdeltakernes «overholdelse av kravene» fastsatt i artikkel 5-7. Det samme følger av lov om bærekraftig finans § 4 som uttrykker at Finanstilsynet skal føre tilsyn med «overholdelse av bestemmelsene» i loven. Hva «overholdelse av bestemmelsene» innebærer er nærmere utpenslet i proposisjonen til lov om bærekraftig finans hvor det bl.a. uttales at Finanstilsynets myndighet i hovedsak er begrenset til å overvåke at finansmarkedsdeltakerne har gitt opplysninger i tråd med kravene som oppstilles etter taksonomiforordningen. Samtidig skal Finanstilsynet foreta en vurdering av om finansmarkedsdeltakerne har «etablerte retningslinjer og rutiner» og om det foreligger «dokumentert og faktabasert grunnlag».¹²⁷

Taksonomiforordningen artikkel 21(1) oppstiller videre en hjemmel som skal sikre at tilsyns- og granskningsmyndigheten gis den myndighet som er nødvendig for at de skal kunne ivareta sine oppgaver i henhold til forordningen. Det innebærer at det nærmere innholdet av virkemidlene som kan benyttes fastsettes av nasjonal lovgiving.¹²⁸ Det samme gjelder etter taksonomiforordningen artikkel 22 første punktum for tiltak og sanksjoner for overtredelse av artikkel 5-7. Tilsyn, tiltak og sanksjoner utføres dermed etter reglene i finanstillensloven¹²⁹ jf. lov om bærekraftig finans § 4.

Det nevnes derimot ikke i taksonomiforordningen artikkel 21 og 22 at det skal føres tilsyn eller håndheving ved overtredelser av rapporteringsforpliktelsene i artikkel 8 for ikke-finansielle aktører. Forskjellen kan ha sin begrunnelse i at det er ulike krav som stilles til rapporterings- og opplysningsforpliktelsene. Det faktum at rapporteringsforpliktelsene er nærmere utpenslet i en delegert rettsakt og at rapporteringsforpliktelsene etter artikkel 8 ikke nevnes i artikkel 21 og 22 trekker i retning av at forpliktelsene som oppstilles for ikke-finansielle foretak anses å gi et tilsyn som er tilstrekkelig effektivt i seg selv. Derimot er det

¹²⁶ Offentliggjøringsforordningen artikkel 14(1) og fortalen (11) viser til at «vedkommende myndigheter» skal være samme som etter sektorregelverket.

¹²⁷ Prop.208 LS (2020-2021) s. 19-20.

¹²⁸ Det må imidlertid gjøres i samsvar med det EU-rettslige effektivitetsprinsippet, jf. TEU art. 4(3) og EØS-avtalen art. 3.

¹²⁹ Lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansforetak mv. (finanstillensloven).

tenkelig at det kan oppstå situasjoner mellom hydrogenforetak som rapporterer feil etter artikkel 8 og finansmarkedsaktører. Slik at mulige konsekvenser her kan medføre at hydrogenaktører tilstreber å rapportere korrekt. Uten at slike spørsmål vil behandles i dybden.

Formålet ved tilsynet og håndhevingen er å sikre at kravene til opplysningsforpliktelser som oppstilles i artikkel 5-7 overholdes. Det innebærer å føre tilsyn med hvorvidt opplysningene finansmarkedsaktørene gir beviser at investeringene er gjort i økonomiske aktiviteter som taksonomiforordningen klassifiserer som miljømessig bærekraftige økonomiske aktiviteter.¹³⁰ Noe som er med på å øke transparensten på området og forhindre risikoen for grønnvasking, som er viktige formål bak taksonomien. Avhandlingen vil videre behandle vilkårene for å klassifiseres som en miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet etter taksonomiforordningen.

2.4 Oversikt over vilkårene for miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet

Taksonomiforordningen artikkel 3 oppstiller tre kumulative vilkår som hydrogenrelatert økonomisk aktivitet, eksempelvis hydrogenproduksjon, må oppfylle for å kunne klassifiseres som en bærekraftig økonomisk aktivitet. Det første vilkåret innebærer et krav om at hydrogenrelatert økonomisk aktivitet må «bidra vesentlig» til et eller flere av miljømålene fastsatt i artikkel 9 i samsvar med artikkel 10-16.¹³¹ De seks miljømålene taksonomiforordningen fastsetter lyder som følger:

- a. Begrensning av klimaendringer
- b. Klimatilpasning¹³²
- c. Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og marine ressurser
- d. Omstilling til en sirkulær økonomi, avfallsforebygging og gjenvinning
- e. Forebygging og kontroll av forurensning
- f. Verne om og restaurere naturmangfold og økosystemer¹³³

Det nærmere innholdet til de seks miljømålene fremkommer av artikkel 10-15 i samme rekkefølge som etter artikkel 9 bokstav a-f. Artikkel 16 redegjør for aktiviteter som ikke selv «bidrar vesentlig» til et miljømål, men anses som «muliggjørende». Det innebærer at aktiviteten «direkte gjør det mulig for andre aktiviteter å bidra vesentlig til et eller flere av

¹³⁰ Det er i tråd med formålet bak taksonomiforordningen, jf. art. 1(1).

¹³¹ Art. 3 bokstav a.

¹³² Miljømål a og b omtales som miljømål 1 og 2.

¹³³ Miljømål c-f omtales som miljømål 3-6.

disse målene».¹³⁴ Videre oppstiller artikkel 16 to forutsetning i bokstav a og b om at aktiviteten ikke må føre til «innlåsing av eiendeler» på en måte som undergraver de langsiktige miljømålene «eiendelens økonomiske levetid» tatt i betraktning, og i et livsløpsperspektiv har en «vesentlig positiv miljøpåvirkning». Slike aktiviteter kan eksempelvis være teknologiproduksjon til fornybart hydrogen.

Det andre vilkåret fremkommer av artikkel 3 bokstav b som oppstiller et krav om at hydrogenrelatert økonomisk aktivitet ikke må være til «betydelig skade» for noen av miljømålene som er fastsatt i artikkel 9. Hva som ligger i «betydelig skade» for miljømålene er nærmere fastsatt i artikkel 17(1) bokstav a-f, etter samme rekkefølge som artikkel 9.

Det tredje vilkåret fremkommer av artikkel 3 bokstav c som fastslår at hydrogenrelatert økonomisk aktivitet skal utføres i samsvar med «minstegarantier» fastsatt i artikkel 18. Det innebærer et krav om at hydrogenaktiviteten skal utføres i samsvar med minstegarantier til sosiale og styringsmessige forhold.¹³⁵

Etter artikkel 3 bokstav d må hydrogenrelatert økonomisk aktivitet i tillegg oppfylle «de tekniske screeningkriteriene som kommisjonen har fastsatt» i samsvar med artikkel 10-15.¹³⁶ Kriteriene vedtas av Kommisjonen i delegerte rettsakter i henhold til hjemmelen oppstilt i artikkel 23. De tekniske screeningkriteriene beskriver nærmere hvilke krav som må være oppfylt for at hydrogenrelatert økonomisk aktivitet skal «bidra vesentlig» til miljømålene i artikkel 9. Samt for når hydrogenrelatert økonomisk aktivitet skal anses å «betydelig skade» de øvrige miljømålene.¹³⁷

Artikkel 19 oppstiller krav til de tekniske screeningkriteriene som fastsettes av Kommisjonen. Det stilles bl.a. i artikkel 19(1) krav til å identifisere de mest relevante bidragene til det aktuelle miljømålet, angi minstekrav som må oppfylles for å unngå betydelig skade for relevante miljømål, være kvantitative og inneholde terskelverdier i størst mulig grad eller i motsatt fall være kvalitative, bygge på Unionens ordninger for merking og sertifisering, og bruke bærekraftsindikatorer.¹³⁸ Samt skal kriteriene være basert på klar vitenskapelig

¹³⁴ Art. 16.

¹³⁵ Art. 18 og Prop.208 LS (2020-2021) s. 24.

¹³⁶ Art.10(3), 11(3), 12(2), 13(2), 14(2) og 15(2).

¹³⁷ Prop.208 LS (2020-2021) s. 24.

¹³⁸ Art. 19(1) bokstav a-e.

dokumentasjon og på føre-var prinsippet nedfelt i TEUV artikkel 191.¹³⁹ Det skal tas hensyn til livsløpet, den økonomiske aktivitetens art og omfang, og potensielle konsekvenser som omstillingen til en mer bærekraftig økonomi kan få for markedene.¹⁴⁰ Kriteriene skal omfatte alle relevante økonomiske aktiviteter i en bestemt sektor og sikre at disse aktivitetene behandles likt dersom de bidrar like mye til miljømålene i artikkel 9, for å unngå konkurransevridning i markedet. Kriteriene skal også være enkle å bruke og fastsatt slik at det blir lett å kontrollere at de overholdes.¹⁴¹

Videre i artikkel 19(2)-(4) stilles det krav til at de tekniske screeningkriteriene skal omfatte kriterier for aktiviteter knyttet til omstillingen til ren energi, ren eller klimanøytral mobilitet, og sikre at kraftproduksjonsvirksomheter som bruker faste fossile brensler ikke anses som miljømessig bærekraftige økonomiske aktiviteter. Artikkel 19(5) fastsetter at Kommisjonen jevnlig skal revidere de tekniske screeningkriteriene nevnt i 19(1). Samt endre rettsaktene i samsvar med vitenskapelig og teknologisk utvikling, dersom det er relevant. Kommisjonen skal etter artikkel 20(1) bokstav a-e opprette en Plattform for Bærekraftig Finansiering¹⁴² bestående av offentlige og private eksperter, som Kommisjonen skal rådføre seg med ved utformingen av de kriteriene.¹⁴³

Det faktum at Kommisjonen oppstiller tekniske screeningkriterier for når hydrogenrelatert økonomisk aktivitet anses å «bidra vesentlig» og «ikke betydelig skader» miljømålene medfører at vilkårene ikke blir like skjønnsmessige vurderinger, som de etter en naturlig språklig forståelse må anses å ha. Dette er hensiktsmessig ettersom formålet med taksonomiforordningen er å skape en harmonisert klassifisering av hva som ligger i bærekraftig økonomisk aktivitet. Klare og tydelige tekniske screeningkriterier må anses å oppfylle dette formålet.

Hydrogenprosjekter er ikke forpliktet til å drive sin økonomiske aktivitet slik at taksonomiens krav oppfylles.¹⁴⁴ Å ikke oppfylle kravene innebærer imidlertid at hydrogenforetaket må

¹³⁹ Art. 19(1) bokstav f.

¹⁴⁰ Art. 19(1) bokstav g -i.

¹⁴¹ Art. 19(1) bokstav j og k.

¹⁴² Plattformen. På engelsk Platform on Sustainable Finance (PSF). Plattformen har fire undergrupper.

¹⁴³ Se art. 20(2) for hva Plattformen sin rådgivning til Kommisjonen omfatter og fortalen (50)-(52).

¹⁴⁴ Europakommisjonen FAQ: What is the EU Taxonomy and how will it work in practice? April 2021, s. 1.

rapportere om at den økonomiske aktiviteten ikke er i henhold til taksonomien. Noe som kan påvirke kapitaltilgangen til foretaket negativt.¹⁴⁵

Vilkårene for bærekraftig økonomisk aktivitet som oppstilles i dette kapittelet, danner et rammeverk enkelte økonomiske aktiviteter vurderes opp mot. Det nærmere innholdet til de ulike vilkårene er det gjort en mer utfyllende redegjørelse for i delegerte rettsakter fra Kommisjonen. Imidlertid kan rammeverket som oppstilles ha innvirkning på tolkningen av de tekniske screeningkriteriene.¹⁴⁶ Spørsmålet videre blir hvilke krav de tekniske screeningkriteriene oppstiller for hydrogenprosjekter, som hydrogenprosjekter må oppfylle for å klassifiseres som miljømessig bærekraftige.

3 BETYDNINGEN AV DE TEKNISKE SCREENING KRITERIENE FOR HYDROGENPROSJEKTER I NORGE

3.1 Innledning

Formålet med kapittelet er å foreta en tolkning og fastlegge innholdet i de tekniske screeningkriteriene for hydrogenprosjekter i Norge. Taksonomiens tekniske screeningkriterier implementeres i flere faser i form av delegerte rettsakter fra Kommisjonen. Den relevante delegerte rettsakten for hydrogenprosjekter etter norsk rett er den delegerte klimarettsakten ettersom de andre rettsaktene ikke er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett, eller ikke ferdigstilt.¹⁴⁷ En konsekvens av at rettsområdet er nytt og i stadig endring er at det kan påvirke forutberegneligheten for hydrogenprosjekter. Nylig ble konsolidert versjon av den delegerte klimarettsakten¹⁴⁸ til en del av norsk rett ved endring i forskrift til lov om bærekraftig finans § 2(2).¹⁴⁹ Ettersom dette fant sted 14. juni 2023 behandles den ikke i avhandlingen.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Prop.208 LS (2020-2021) s. 30.

¹⁴⁶ Delkapittel 1.4.

¹⁴⁷ Det eksisterer forslag til delegert miljørettsakt for miljømål 3-6, jf. Draft delegated regulation (2023). Samt har Plattformen publisert en rapport om sosiale minstekrav, jf. Platform on Sustainable Finance, subgroup 4. Final Report on the Social Taxonomy. 28. Februar 2022.

¹⁴⁸ Inkluderer Commission Delegated Regulation (EU) 2022/1214 of 9 March 2022 amending Delegated Regulation (EU) 2021/2139 as regards economic activities in certain energy sectors and Delegated Regulation (EU) 2021/2178 as regards specific public disclosures for those activities (utfyllende delegert klimarettsakt).

¹⁴⁹ Forskrift 14. Juni 2023 nr. 849 om endring i forskrift til lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer.

¹⁵⁰ Versjonen som benyttes behandler dermed ikke overgangsaktiviteter i energisektoren og anerkjenner ikke naturgass sin rolle som et overgangsdrevstoff i dekarbonisering, jf. Europakommisjonen Q&A: Questions and Answers on the EU Taxonomy Complementary Climate Delegated Act covering certain nuclear and gas activities. 2. Februar 2022.

Den delegerte klimaretsakten trådte i kraft i Norge 1. januar 2023. Den fastsetter det nærmere innholdet i taksonomiforordningen artikkel 3 bokstav a og b for miljømålene «begrensning av klimaendringer» og «klimatilpasning».¹⁵¹ Etter den delegerte rettsakten art. 1 fremkommer de tekniske screeningkriteriene for når en økonomisk aktivitet anses å «bidra vesentlig» til «begrensning av klimaendringer» og kravene for å ikke være til «betydelig skade» for noen av de øvrige miljømålene av Bilag I. Det samme fremkommer for «klimatilpasning» i rettsakten Bilag II, jf. artikkel 2.

Spørsmålet som behandles i kapitlet er hvilke krav som stilles for at hydrogenprosjekter skal «bidra vesentlig» til «begrensning av klimaendringer» og «klimatilpasning» (3.2), samtidig som hydrogenprosjektene ikke er til «betydelig skade» for de øvrige miljømålene (3.3).

3.2 Hydrogenprosjekter som bidrar vesentlig til begrensning av og tilpasning til klimaendringer

Det første vilkåret etter taksonomiforordningen er at hydrogenrelatert økonomisk aktivitet «bidrar vesentlig» til et eller flere av miljømålene i artikkel 9 i samsvar med artikkel 10-16.¹⁵² Det første spørsmålet blir dermed hvordan hydrogenprosjekter kan «bidra vesentlig» til «begrensning av klimaendringer» og/eller «klimatilpasning» i samsvar med artikkel 10 og 11. Miljømålet om «begrensning av klimaendringer» behandles først.

3.2.1 Begrensning av klimaendringer

Taksonomiforordningen artikkel 10 fastsetter hvordan en økonomisk aktivitet anses å «bidra vesentlig» til «begrensning av klimaendringer». Det følger av artikkel 10(1) at en aktivitet kan bidra vesentlig ved å «stabilisere konsentrasjonen»¹⁵³, «unngå eller redusere» utslippene eller «øke opptaket» av klimagasser. Bestemmelsen fastlegger hvordan dette kan gjøres gjennom prosess- eller produktinnovasjon etter bokstav a-i. Etter bokstav a kan «produksjon, overføring, lagring, distribusjon eller bruk» av fornybar energi i samsvar med fornybardirektivet II utgjøre et slikt vesentlig bidrag. Dette kan bli aktuelt for fornybart hydrogen dersom Parlamentets forslag til definisjon av fornybart hydrogen blir vedtatt og innlemmet i direktivet. Samt dersom Norge oppdaterer direktivet i henhold til versjonen som

¹⁵¹ Art. 9 bokstav a og b.

¹⁵² Art. 3 bokstav a.

¹⁵³ Jf. art. 10(1) «på et nivå som hindrer farlig menneskeskapt forstyrrelse av klimasystemet og er forenelig med det langsiktige temperaturmålet i Paris-avtalen».

omfatter definisjonen.¹⁵⁴ Bokstav h fastsetter at det også kan gjøres gjennom «produksjon av rene og effektive former for brensel fra fornybare eller karbonnøytrale kilder», noe fornybart hydrogen kan brukes til. Andre hydrogensektorer kan omfattes etter bokstav i, herunder produksjon av utstyr som kan brukes til produksjon og bruk av fornybart hydrogen.¹⁵⁵

Imidlertid er det ikke alle økonomiske aktiviteter det finnes noe teknologisk og økonomisk gjennomførbart lavutslippsalternativ for, jf. artikkel 10(2). Det er denne bestemmelsen som omfatter lavkarbon hydrogen. Etter bestemmelsen kan lavkarbon hydrogen anses å bidra vesentlig til å begrense klimaendringer, dersom aktiviteten støtter en omstilling til en klimanøytral økonomi som er forenelig med Parisavtalen. Videre uttales det i bestemmelsen at det kan være gjennom utfasing av klimagassutslipp, særlig fra fossilt brensel. Noe lavkarbon hydrogen kan bidra med ved produksjon av hydrogen fra naturgass med karbonfangst og -lagring. Aktiviteten må videre være i henhold til bestemmelsens bokstav a-c. Det innebærer at klimagassutslippsnivået må være i henhold til beste resultat i sektoren, at utvikling av lavutslippsalternativer ikke hemmes og at det ikke medfører innlåsing av karbonintensive eiendeler.¹⁵⁶ Lavkarbon hydrogen må dermed ikke medføre en innlåsnings effekt av olje og gass, noe som kan være med på å hemme overgangen og utviklingen til fornybart hydrogen. Imidlertid anses lavkarbon hydrogen som sentralt for å danne et hydrogenmarked og bidra med å legge til rette for bruk av fornybart hydrogen.

Videre fastsetter artikkel 10(3) at Kommisjonen skal vedta en delegert rettsakt i samsvar med artikkel 23. Etter bestemmelsen bokstav a skal tekniske screeningkriterier oppstilles for å fastslå kravene for at en bestemt økonomisk aktivitet skal anses å bidra vesentlig til å begrense klimaendringer. Det innebærer at den delegerte klimarettssakten oppstiller kriterier for hydrogensektorer og hvordan de bidrar vesentlig til å begrense klimaendringer.

På bakgrunn av at hydrogenprosjekter omfatter flere sektorer har jeg kommet til avhandlingen må avgrenses til å behandle de tekniske screeningkriteriene for hydrogenproduksjon som fremkommer av Bilag I kapittel 3.10.¹⁵⁷ Valget er basert på at en

¹⁵⁴ Forslaget er behandlet i delkapittel 1.3.3.

¹⁵⁵ Bilag I kapittel 3.2.

¹⁵⁶ Art. 10(2).

¹⁵⁷ Hydrogen nevnes opp mot 51 ganger i den delegerte klimarettssakten og i de tekniske screeningkriteriene til 11 sektorer.

stor andel av hydrogenprosjektene i Norge omhandler hydrogenproduksjon.¹⁵⁸ Spørsmålet blir hvilket teknisk screeningkriterium Kommisjonen har vedtatt for at hydrogenproduksjon skal oppfylle vilkåret om å «bidra vesentlig» til å «begrense klimaendringer».

Det følger av Bilag I kapittel 3.10 når hydrogenproduksjon og produksjon av hydrogenbasert syntetiske brensel kan bidra vesentlig til å begrense klimaendringer. For hydrogenproduksjon er det et krav om at aktiviteten overholder livssykluskravet til utslippsbesparelser på 73,4% for hydrogen i forhold til en fossilt brensel komparator på 94gCO_{2e}/MJ, likt som ved tilnærmingen fastsatt i artikkel 25(2) og Bilag V til fornybardirektivet II.¹⁵⁹ Mengden karbondioksidekvivalenter per megajoule fordelt over livssyklusen må dermed være under 94g. Noe som resulterer i livssyklusutslipp av klimagasser lavere enn 3tCO_{2e}/tH₂. Det innebærer at mengden karbondioksidekvivalenter ikke kan overstige 3 tonn per tonn hydrogen produsert fordelt over livssyklusen.¹⁶⁰ For produksjon av hydrogenbasert syntetisk brensel, såkalt RFNBO, er det fastlagt et krav om 70% i forhold til samme forhold som ovenfor. Med et krav om 70% reduksjon, blir klimagassutslippsterskelen for hydrogenbrenselproduksjon 3,38tCO_{2e}/tH₂.¹⁶¹

Det oppstilles dermed en kvantitativ klimagassutslippsterskel for hydrogenbrensel- og hydrogenproduksjon som må oppfylles for at aktiviteten skal kunne kvalifiseres som en miljømessig bærekraftig aktivitet. Kriteriet er satt under hensyn til de siste vitenskapelige bevisene angående både mål og potensial for utslippsreduksjon i hydrogenproduksjon sektoren.¹⁶² Det er i tråd med teknologi-nøytralitet kravet i taksonomiforordningen artikkel 19(1), ettersom hydrogenproduksjon på bakgrunn av terskelkravet ikke er begrenset til en produksjonsmåte eller teknologi. Både fornybart og lavkarbon hydrogen kan benyttes for hydrogenproduksjon etter terskelen som oppstilles her.¹⁶³ I innspill fra Norge til høringen om

¹⁵⁸ Delkapittel 1.3.2.

¹⁵⁹ Dvs. likt som etter Rettsakten om minsteterskel og metode for å beregne livssyklusutslippsbesparelser av klimagasser for RFNBO.

¹⁶⁰ Bilag I kapittel 3.10.

¹⁶¹ Hydrogeneurope.eu «Hydrogen Europe Analysis. Summary and implication of the proposed Delegated Act on GHG calculation methodology for RFNBOs and RCFs under the Renewable Energy Directive», https://hydrogeneurope.eu/wp-content/uploads/2022/05/230522-Summary-DA-GHG_v2.pdf (besøkt 11.05.2023), s. 2.

¹⁶² SWD(2021) 152 final, s. 27.

¹⁶³ Platform on Sustainable Finance, Technical Expert Group. Taxonomy Report: Technical Annex. Updated methodology & Updated Technical Screening Criteria, March 2020, s. 181.

utkastet til den delegerte klimarettssakten ble det uttrykt at den teknologi-nøytrale tilnærmingen knyttet til hydrogenproduksjon støttes.¹⁶⁴

Klimagassutslippsterskelen er basert på livssyklusutslippet og innebærer klimagassutslippet gjennom hele verdikjeden.¹⁶⁵ Det er fastsatt tre alternative metoder i kriteriet for hvordan livssyklusbesparelser av klimagassutslipp kan beregnes.¹⁶⁶ Videre er det krav om at resultatet av beregningen verifiseres i tråd med artikkel 30 i fornybardirektivet II der det er aktuelt, eller av en uavhengig tredjepart.

Det oppstilles videre et krav som er aktuelt for lavkarbon hydrogen, herunder hydrogenproduksjon av naturgass med CO₂-håndtering, dersom formålet er underjordisk lagring. Noe som er aktuelt for norske hydrogenprosjekter. I slike tilfeller skal CO₂ transporteres og lagres under bakken i samsvar med de tekniske screeningkriteriene i bilag I kapittel 5.11 og 5.12.

De tekniske screeningkriteriene anses ikke å oppstille krav som er problematiske å oppfylle for norske hydrogenprosjekter og deres hydrogenproduksjon. Dette ettersom karbonavtrykket til lavkarbon hydrogenproduksjon er rundt 0,5kgCO_{2e}/kgH₂. Mens fornybar hydrogenproduksjon har et karbonfotavtrykk på rundt 0,8kgCO_{2e}/kgH₂ når det tas hensyn til utslippsdeklarasjonen for kraft i Norge. Samt mindre enn 0,2kgCO_{2e}/kgH₂ dersom det er basert på norsk vannkraft. Både hydrogenproduksjon som er lavkarbon og fornybar er dermed nesten nullutslippsalternativer.¹⁶⁷ Derimot kan Rettsakten om metodikk for RFNBO og dens krav om at fornybart hydrogen produseres med kraft fra nytt og ikke eksisterende anlegg kunne påvirke bruken av eksisterende norsk vannkraft til hydrogenproduksjon. Med forbehold om at klimagassutslippsterskelen som oppstilles i screeningkriteriene oppfylles anses

¹⁶⁴ Innspill til Kommisjonen, «Taxonomy - Norway's response to the consultation on the draft delegated regulation» 17. Desember 2020. Hentet fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/ffd845da24fd4dfbb0806af5dd5ef2d4/taxonomy_norways_comments.pdf (besøkt. 10.06.23), s. 3-4.

¹⁶⁵ Miljødirektoratet.no «Beregne indirekte utslipp og livsløpsutslipp»

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/kutte-utslipp-av-klimagasser/klima-og-energiplanlegging/beregne-indirekte-utslipp-og-livslopsutslipp/> (besøkt. 11.06.2023).

¹⁶⁶ Beregnes ved å bruke metoden i artikkel 28(5) i fornybardirektivet II, dvs. etter Rettsakten om minsteterskel og metode for å beregne livssyklusutslippsbesparelser av klimagasser for RFNBO. Eller alternativt ved å bruke ISO 14067:2018 eller ISO 14064-1:2018, jf. bilag I kapittel 3.10.

¹⁶⁷ SINTEF. *Largescale hydrogen production in Norway – possible transition pathways towards 2050*, 14. Februar 2020, s. 11.

hydrogenproduksjonen å bidra vesentlig til begrensning av klimaendringer og det første vilkåret for kunne klassifiseres som en miljømessig bærekraftig aktivitet er oppfylt.

Det som kan være problematisk er at kriteriene og taksonomien henviser til fornybardirektivet II, som ikke er en del av EØS-avtalen og norsk rett. Noe som kan reise spørsmål om hvordan hydrogenrelaterte økonomiske aktivitetene i Norge skal forholde seg til et kriterium og henvisninger som viser til EU-regelverk som ikke er tatt inn i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett. Fornybardirektiv I er gjennomført i norsk rett. Mens vurderingen av Fornybardirektiv II sin EØS-relevans pågår. På bakgrunn av at formålet med taksonomiforordningen er å skape en felles forståelse av miljømessig bærekraftige økonomiske aktiviteter er det hensiktsmessig at de økonomiske aktivitetene oppfyller kravene som fremkommer av fornybardirektiv II. Dette for å fjerne hindringer når det gjelder å skaffe midler til bærekraftige hydrogenprosjekter i Norge.¹⁶⁸ Finansdepartementet har uttalt at det på bakgrunn av formålet er «en fordel om kriteriene, i den grad det er mulig, praktiseres likt».¹⁶⁹ Et annet moment av betydning er fravær av lovgivning på områder i norsk rett, slik at det ikke vil forekomme en kollisjon mellom norsk rett og EU-rett dersom henvisningene til fornybardirektiv II benyttes. I tillegg er det oppstilt et alternativ om å benytte internasjonale standarder for beregningen av klimagassutslippsbesparelser, noe norske hydrogenforetak kan benytte seg av.

Kriteriene for hydrogenproduksjon blir henvist til i de tekniske screeningkriteriene til syv andre sektorer.¹⁷⁰ I tillegg oppstilles det kriterier for andre hydrogenrelaterte økonomiske aktiviteter som bl.a. produksjon av utstyr for produksjon og bruk av hydrogen, produksjon av vannfri ammoniakk, lagring av elektrisitet, lagring av hydrogen, og overførings- og distribusjonsnettverk for fornybare og lavkarbongasser.¹⁷¹ Samt i forbindelse med transport-, maritim- og luftsektorene.¹⁷² I henhold til bilag I kapittel 3.2 er produksjon av utstyr for produksjon av hydrogen som oppfyller kravene i kapittel 3.10 og for bruk av hydrogen, ansett som en muliggjørende aktivitet og oppfyller kravet om vesentlig bidrag. Det er dermed flere

¹⁶⁸ Taksonomiforordningen fortalen (12).

¹⁶⁹ Regjeringen.no «Taksonomien for bærekraftig økonomisk aktivitet» <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/taksonomien-for-barekraftig-okonomisk-aktivitet/id2924859/?expand=factbox2926766> (besøkt 11.06.2023).

¹⁷⁰ Bl.a. i Bilag I kapittel 3.2, 3.3 (henviser til 3.10 i fotnote 88 og 89), 3.15, 4.10, 4.12, 6.10 (fotnote 248 henviser til 3.10) og 6.11 (fotnote 262 henviser til 3.10),

¹⁷¹ Bilag I kapittel 3.2, 3.3, 3.15, 4.10, 4.12, 4.14.

¹⁷² Bilag I kapittel 6.11-6.13 og 6.15- 6.17.

kriterier som er relevante for hydrogenrelaterte økonomiske aktiviteter og for hydrogenprosjekter i Norge. Neste spørsmål blir hvordan hydrogenprosjekter kan «bidra vesentlig» til «klimatilpasning».

3.2.2 Tilpasning til klimaendringer

Taksonomiforordningen artikkel 11 fastsetter hvordan en økonomisk aktivitet, herunder hydrogenproduksjon, anses å «bidra vesentlig» til «klimatilpasning». Det omfatter etter artikkel 11(1) bokstav a tilpasningsløsninger som vesentlig reduserer enten «risikoen for negative konsekvenser» av dagens klima og framtidig forventet klima for den aktuelle økonomiske aktiviteten, eller «de negative konsekvensene» uten at risikoen for negative konsekvenser for mennesker, natur eller eiendeler øker. Slike tilpasningsløsninger kan bl.a. være erstatning av fossilt drivstoff med hydrogen i transport- og maritimsektor, innfasing av hydrogen som energibærer i luftfarten, og tilpasning av infrastrukturen i form av økt lagrings- og fylleinfrastruktur for hydrogen.¹⁷³ Bokstav b oppstiller lignende vilkår for tilpasningsløsninger som er muliggjørende aktiviteter. Det kan være produksjon av utstyr for produksjon og bruk av hydrogen, som bidrar til slike tilpasningsløsninger som nevnt ovenfor.

Etter artikkel 11(2) skal tilpasningsløsningene etter 11(1) bokstav a vurderes og rangeres etter prioritet, gjennom beste tilgjengelige klimaframskrivninger. Bokstav a og b fastsetter at som et minstekrav skal den økonomiske aktiviteten forebygge eller redusere negative konsekvenser av klimaendringene som enten er «stedsspesifikke og kontekstspesifikke» eller de «potensielle» for miljøet der aktiviteten finner sted.

Likt som etter artikkel 10(3) oppstiller 11(3) at Kommisjonen skal vedta en delegert rettsakt i samsvar med artikkel 23. Etter bokstav a skal den delegerte rettsakten fastsette tekniske screeningkriterier som nærmere skal utfylle artikkel 11(1) og (2), ved å utpensle vilkårene for når en økonomisk aktivitet skal anses å bidra vesentlig. Avhandlingen vil, tilsvarende som for begrensning av klimaendringer, ta utgangspunkt i de tekniske screeningkriteriene for hydrogenproduksjon som fremkommer av Bilag II kapittel 3.10. Spørsmålet blir hvilket teknisk screeningkriterium Kommisjonen har vedtatt for at hydrogenbrensel-og hydrogenproduksjon skal oppfylle vilkåret om å «bidra vesentlig» til «klimatilpasning».

¹⁷³ Avinor mfl. *Svar på utredningsoppdrag til Nasjonal transportplan 2025-2035*, 22. Januar 2023, s. 48, 54 og 100.

Bilag II kapittel 3.10 oppstiller fire vilkår hydrogenbrensel- og hydrogenproduksjon må oppfylle for å anses å bidra vesentlig til klimatilpasning. Det første vilkåret innebærer at hydrogenproduksjon må implementere «tilpasningsløsninger», fysiske og ikke fysiske, som «vesentlig reduserer de viktigste fysiske klimarisikoene» knyttet til hydrogenproduksjonen. Eksempelvis konverteringen av naturgass til hydrogen med karbonfangst.

Andre vilkår påpeker at de fysiske klimarisikoene som er vesentlige for hydrogenproduksjon må identifiseres ved å utføre «robust klimarisiko- og sårbarhetsvurdering» etter bokstav a-c. De fysiske klimarisikoene er opplistet i bilag II tillegg A som oppstiller en klassifisering av klimarelaterte farer og danner et generisk minstekriterium for økonomiske aktiviteter.¹⁷⁴ Det påpekes i fotnote 669 til tillegg A at tabellen ikke er uttømmende og oppstiller bare en veiledende liste over de mest utbredte farene som minimum skal tas hensyn til i klimarisiko- og sårbarhetsvurderingen. Det gis i punkt 2 andre ledd en nærmere redegjørelse for hva som ligger i robust klimarisiko- og sårbarhetsvurdering. Hvor det fremkommer at vurderingen skal være «proporsjonal med omfanget av aktiviteten og forventet levetid», som redegjøres nærmere for i bokstav a og b.¹⁷⁵ Tredje vilkår oppstiller et krav om at klimaanslagene og vurderingen av virkninger må være basert på beste praksis og tilgjengelig veiledning, samt ta hensyn til den nyeste vitenskapen for sårbarhets- og risikoanalyser, og relaterte metoder.¹⁷⁶

Fjerde vilkår oppstiller fem krav til hydrogenproduksjonen som implementeres i bokstav a-e. Det legges til grunn at hydrogenproduksjonen ikke må påvirke andre mennesker, natur, kulturminner, verdier og annen økonomisk aktivitet negativt.¹⁷⁷ I tillegg til at hydrogenproduksjonen må bygge på grønn eller blå infrastruktur i den grad det er mulig, og være i samsvar med regionale eller sektorvise tilpasningsplaner.¹⁷⁸ Samt må hydrogenproduksjonen overvåkes og måles opp mot forhåndsdefinerte indikatorer, og utbedring må vurderes der disse ikke oppfylles.¹⁷⁹ Bokstav e fastlegger at der den implementerte løsningen er fysisk og består av en aktivitet som det er spesifisert tekniske

¹⁷⁴ Den delegerte klimarettssakten fortale (51) om at klimaendringer sannsynligvis vil påvirke alle sektorer av økonomien, derfor er det oppstilt generiske minstekriterier i tillegg A for å ikke betydelig skade klimatilpasning.

¹⁷⁵ Skilles i bokstav a og b mellom aktivitet med en forventet levetid på mindre enn 10år og over 10år hvor ISO standard 14064-1:2018 benyttes.

¹⁷⁶ Dvs. i samsvar med de siste rapportene fra IPCC, vitenskapelige fagfelleverderte publikasjoner og åpne kilder eller betalingsmodeller, jf. bilag II kapittel 3.10 punkt 3.

¹⁷⁷ Bokstav a.

¹⁷⁸ Bokstav b og c.

¹⁷⁹ Bokstav d.

screeningkriterier for i bilag II, oppfyller løsningen kriteriet for å ikke vesentlig skade den aktiviteten.

Norske hydrogenprosjekter som driver hydrogenproduksjon må dermed implementere tilpasningsløsninger og identifisere de viktigste klimarisikoene ved å utføre en robust klimarisiko- og sårbarhetsvurdering, slik at de kan vurdere om tilpasningsløsning(e) vesentlig reduserer de viktigste fysiske klimarisikoene for aktiviteten. I tillegg må kravene som oppstilles i fjerde vilkår oppfylles. Dersom hydrogenproduksjonen oppfyller disse kriteriene anses hydrogenproduksjonen å bidra vesentlig til klimatilpasning.

Det oppstilles også i bilag II kriterier for at andre hydrogenrelaterte økonomiske aktiviteter bidrar vesentlig til klimatilpasning. De relevante sektorene er produksjon av utstyr for produksjon og bruk av hydrogen, lagring av hydrogen, og overførings- og distribusjonsnettverk for fornybare og lavkarbongasser.¹⁸⁰ Det er dermed flere kriterier som er relevante for hydrogenprosjekter, uten at de vil behandles mer utdypende her.

For at en hydrogenrelatert økonomisk aktivitet skal klassifiseres som miljømessig bærekraftig er det derimot ikke nok at den «bidrar vesentlig» til «klimabegrensning» og/eller «klimatilpasning». Aktiviteten må heller ikke være til «betydelig skade» for noen av de øvrige miljømålene.¹⁸¹ Spørsmålet videre blir hva det innebærer for hydrogenprosjekter at de ikke kan være til «betydelig skade» for noen av de øvrige miljømålene.

3.3 Hydrogenprosjekter kan ikke være til betydelig skade for noen av de øvrige miljømålene

Hva det innebærer å utgjøre «betydelig skade» for miljømål 3-6 fremkommer av henholdsvis artikkel 17(1) bokstav c-f. Artikkel 12(2), 13(2), 14(2) og 15(2) bokstav b legger videre til grunn at Kommisjonen skal utfylle artikkel 17 ved å fastslå de tekniske screeningkriteriene for hva som ligger i skadevilkåret for miljømålene.¹⁸² Kriteriene fremkommer i den delegerte klimarettssakten sammen med de sektorspesifikke kriteriene for å bidra vesentlig til de to første miljømålene. I tillegg er det identifisert generiske minstekrav som anses nødvendige for å unngå betydelig skade for miljømålene. Det kan være krav som er fastsatt andre steder i

¹⁸⁰ Bilag II kapittel 3.2, 4.12 og 4.14.

¹⁸¹ Taksonomiforordningen art. 3 bokstav a og b.

¹⁸² I samsvar med art. 23.

unionsretten, der det eksisterer slike.¹⁸³ De generiske minstekravene fremkommer av tilleggene A-D i bilag I og II, og kravene er tilsvarende for begge bilagene.

Samsvarende som ved drøftelsene i kapittel 3.2 vil avhandlingen ta utgangspunkt i den økonomiske aktiviteten hydrogenproduksjon som fremkommer av bilag I og II kapittel 3.10 for å fremstille innholdet i de tekniske screeningkriteriene i mer detaljer. Ettersom kriteriene for at hydrogenproduksjon ikke betydelig skader de øvrige miljømålene er samsvarende for miljømål 1 og 2 behandles de samlet. Kriteriet om å ikke betydelig skade sirkulær økonomi er ansett å ikke være relevant og behandles derfor ikke.¹⁸⁴ Dette ettersom Plattformen sin anbefaling ikke gikk mye utover et krav om å minimere og håndtere avfall.¹⁸⁵ Samt vil ikke miljømål 1 og 2 behandles ettersom kriteriene i stor grad er sammenfallende med kriteriene for å bidra vesentlig etter kapittel 3.2.¹⁸⁶

Spørsmålet blir hvilket kriterium som oppstilles for at hydrogenproduksjon ikke skal «betydelig skade» bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og marine ressurser (3.3.1), forebygging og begrensning av forurensing (3.3.2), og verning og restaurering av naturmangfold og økosystemer (3.3.3).

3.3.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og marine ressurser

Taksonomiforordningen artikkel 17(1)bokstav c oppstiller rammen for når en aktivitet anses å betydelig skade vann- og marine ressurser. Nemlig dersom den er til skade for «god tilstand eller godt økologisk potensial for vannforekomster, herunder overflatevann og grunnvann» og «god miljøtilstand for havvann». Eksempelvis må det ikke tappes for store mengder vann slik at det skader det økologiske potensialet, når vann brukes til elektrolyse i fornybar hydrogenproduksjon.

Det henvises til generiske minstekrav som hydrogenproduksjon må tilfredsstille i tillegg B til bilag I og II, for å ikke være til betydelig skade. Tillegg B viser til definisjonene som er gitt i taksonomiforordningen artikkel 2(22) og 2(23) i samsvar med rammedirektivet for vann¹⁸⁷

¹⁸³ Fortale (40) og art. 19(1) bokstav b og d.

¹⁸⁴ Bilag I og II kapittel 3.10 punkt 4.

¹⁸⁵ SWD(2021) 152 final, s. 246.

¹⁸⁶ F.eks. likheten mellom bilag II kapittel 3.10 og bilag I tillegg A.

¹⁸⁷ Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy.

som er gjennomført i vannforvaltningsforskriften.¹⁸⁸ I tillegg henvises det til samledirektivet Miljøvirkningsdirektivet¹⁸⁹ som vurderes for innlemmelse i EØS og ikke er gjennomført i norsk rett. Imidlertid er bestemmelsene i direktivet allerede innarbeidet i norsk rett i bl.a. konsekvensutredningsforskriften.¹⁹⁰ Det uttrykkes i tillegget at for aktiviteter i tredjeland, som Norge, kan vurderingen skje i samsvar med gjeldende nasjonal lov som forfølger likeverdige mål, slik at hydrogenaktører kan foreta vurderingen etter norsk rett.

3.3.2 Forebygging og begrensning av forurensing

Etter taksonomiforordningen artikkel 17(1) bokstav e er en aktivitet til betydelig skade for miljømål fem, dersom aktiviteten medfører en «betydelig økning i utslipp til luft, vann eller grunn sammenlignet med situasjonen før aktiviteten startet opp».

Hydrogenproduksjon må oppfylle de generiske minstekravene som fremkommer av tillegg C til bilag I og II, i tillegg til sektorspesifikke krav for å ikke medføre betydelig skade. Tillegg C stiller krav om at hydrogenproduksjon ikke må føre til produksjon, markedsføring eller bruk av stoffene nevnt i bokstav a-g. Det henvises i bokstavene til annet Unions-regelverk.¹⁹¹

Hydrogenproduksjonen må dermed ikke medføre bruk eller tilstedeværelse av slike kjemikalier. De sektorspesifikke krever at utslippene er innenfor eller lavere enn utslippsnivåene knyttet til bindende utslippsgrenser (BAT-AEL) og beste tilgjengelige teknikk (BAT). De relevante BAT-ene fremkommer av bokstav a og b. BAT-ene er gitt i tre gjennomføringsbeslutninger fra Kommisjonen, under industriutslippsdirektivet.¹⁹² Direktivet er gjort til norsk rett gjennom forurensningsforskriften¹⁹³ og avfallsforskriften.¹⁹⁴

3.3.3 Verne om og restaurere naturmangfold og økosystemer

Taksonomiforordningen artikkel 17(1) bokstav f fastsetter at en aktivitet er til betydelig skade for miljømål seks, dersom aktiviteten er til betydelig skade for «økosystemenes gode tilstand og robusthet», eller til skade for «bevaringsstatusen for habitater og arter, herunder slike som er av interesse for Unionen». Hydrogenproduksjon må i tillegg skje i samsvar med de

¹⁸⁸ Forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltning.

¹⁸⁹ Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment.

¹⁹⁰ Forskrift 21. juni 2017 nr. 854 om konsekvensutredninger.

¹⁹¹ Regulation (EU) 2019/1021, Regulation (EU) 2017/852, Regulation (EF) nr. 1005/2009, Directive 2011/65/EU og Regulation (EC) No 1907/2006.

¹⁹² Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions.

¹⁹³ Forskrift 24. juni 2004 om gjenvinning og behandling av avfall.

¹⁹⁴ Forskrift 24. juni 2004 om begrensning av forurensning.

generiske minstekravene etter bilag I og II tillegg D, hvor det oppstilles et krav om at miljøkonsekvensanalyse eller screening utføres i samsvar med Unions-regelverk. Derimot for aktiviteter i tredjeland, herunder Norge, kan en «passende vurdering» utføres i samsvar med tilsvarende gjeldende nasjonal lov eller internasjonale standarder. Miljøvirkningsdirektivet er gjennomført i norsk rett i konsekvensutredningsforskriften og forskrift om lagring og transport av CO₂ på sokkelen.¹⁹⁵ Dersom hydrogenproduksjonen er lokalisert i eller nær beskyttede områder vises det til annet EU-regelverk som må oppfylles, som ikke er innlemmet i EØS-avtalen og norsk rett. Imidlertid kan en «passende vurdering» anses å gjøres etter tilsvarende norsk rett, dvs. naturmangfoldloven.¹⁹⁶ At det henvises til Unionsrett er dermed ikke like problematisk i dette tilfellet, ettersom en «passende vurdering» kan utføres etter norsk rett.

Kriteriene oppstiller krav som medfører at hydrogenproduksjon er til «betydelig skade», dersom den ikke oppfyller annet Union-regelverk. Det kan være vanskelig for hydrogenaktørene å ha oversikt over hvorvidt EU-retten er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett. Samt kan det være manglende samsvar mellom kriteriene og norske definisjoner, noe som kan medføre spørsmål om hvordan norske hydrogenaktører skal forholde seg til det. Ettersom formålet med taksonomiforordningen er å danne en harmonisert klassifisering, må det anses hensiktsmessig at norske hydrogenaktører innfrir kravene etter Unionsretten, slik at norske hydrogenaktører praktiserer kravene likt som aktørene i EU. Finansdepartementet jobber med å danne en oversikt over EU-regelverket det er henvist til og hvor det er gjennomført i norsk rett, hvis det er gjennomført.¹⁹⁷ Dersom hydrogenaktiviteten er i tråd med de tekniske screeningkriteriene for å ikke «betydelig skade» de øvrige miljømålene medfører det at aktiviteten kan klassifiseres som en miljømessig bærekraftig økonomisk aktivitet etter taksonomiforordningen.

¹⁹⁵ Forskrift 5. desember 2014 om utnyttelse av undersjøiske reservoarer på kontinentalsokkelen til lagring av CO₂ og om transport av CO₂ på kontinentalsokkel.

¹⁹⁶ Lov 19. juni 2008 nr. 71 om forvaltning av naturens mangfold.

¹⁹⁷ Regjeringen.no «Departementenes kartlegging av henvisninger til EU-regelverket i det første kriteriesettet» <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/taksonomien-for-barekraftig-okonomisk-aktivitet/departementenes-kartlegging-av-henvisninger-til-eu-regelverk-i-det-forste-kriteriesettet/id2971977/> (besøkt 12.06.2023).

4 KONKLUSJON OG AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER

4.1 Konklusjon

Taksonomiforordningen oppstiller et klassifiseringssystem som fastlegger når hydrogenrelatert økonomisk aktivitet skal defineres som miljømessig bærekraftig. Forordningen skal bidra til transparens og oppstiller rapporteringsforpliktelser for norske hydrogenaktører. Bakgrunnen er at det er behov for å kanalisere private investeringer til bærekraftige prosjekter, slik som hydrogenprosjekter, for å nå de fastsatte klimamålene. Det medfører et behov for at taksonomiforordningen og tekniske screeningkriterier bidrar til juridisk klarhet ved å være lette å forstå, praktisere og bidrar til lik behandling av like økonomiske aktiviteter. Samt at de faktisk bidrar til å nå klimamålene.

Kriteriene for hydrogenproduksjon er satt på et nivå som anses tilstrekkelig til å sikre et betydelig bidrag til å begrense klimaendringer og favoriserer hydrogenproduksjon fra fornybare kilder. Dette vises ved at lavkarbon hydrogen omfattes av artikkel 10(2) som en overgangsaktivitet. Det innebærer at lavkarbon hydrogen anses å kunne brukes i en overgangsperiode for å legge til rette for fornybart hydrogen. Det oppstilles en klimagassutslippsterskel for hydrogenproduksjon som er relativt uproblematisk å oppfylle for fornybare og lavkarbon norske hydrogenprosjekter. På bakgrunn av teknologi-nøytralitet kravet i artikkel 19(1) er ikke terskelkravet begrenset til en produksjonsmetode og teknologi, som er viktig for norske hydrogenprosjekters produksjon av lavkarbon hydrogen. Noe som må anses hensiktsmessig ettersom barrierer for hydrogenmarkedet medfører at det er behov for lavkarbon hydrogen for å få til oppskaleringen som er nødvendig for at hydrogen skal kunne bidra til klimanøytralitet. En for lav klimagassutslippsterskel for hydrogen vil kunne hemme fremveksten av et bærekraftig hydrogenmarked.¹⁹⁸

For at norske hydrogenprosjekters hydrogenproduksjon skal bidra vesentlig til klimatilpasning oppstiller kriteriene krav om implementering av tilpasningsløsninger som reduserer de fysiske klimarisikoene knyttet til hydrogenproduksjonen. Samt at de fysiske klimarisikoene må identifiseres ved en robust klimarisiko- og sårbarhetsvurdering, hvor klimaanslagene og virkningsvurderingen må være basert på beste praksis, veiledning, nyeste vitenskap og relaterte metoder. I tillegg oppstilles fem ytterligere krav til hydrogenproduksjonen.

¹⁹⁸ Innspill til Kommisjonen (2020) s. 4.

Hydrogenprosjekters hydrogenproduksjon kan heller ikke betydelig skade miljømål 3, 5 og 6. Kriteriene som oppstilles innebærer henvisninger til annet EU-regelverk. Slik at når norske hydrogenprosjekter skal vurdere hvorvidt hydrogenproduksjonen ikke betydelig skader de øvrige miljømålene må de fastlegge rammen som Union-retten oppstiller for miljømålene.

For å gi norske hydrogenaktører tilstrekkelig juridisk klarhet angående kravene til hydrogen må det anses hensiktsmessig at EØS og Norge streber etter å gjennomføre EU-retten nærmest mulig ikrafttredelsen i EU. Når norsk lovgivning er på etterskudd eller taksonomikriteriene henviser til EU-rett som ikke er en del av norsk rett, bør norske myndigheter tilstrebe å gi klarhet i hvordan ikke gjennomført EU-rett skal forstås og tolkes, eksempelvis gjennom kartlegginger.¹⁹⁹ Dette ettersom det er behov for investeringer i hydrogen og etablering av et klart regulatorisk rammeverk, for å utvikle og eskalere opp hydrogenmarkedet i samsvar med tempoet som følger av klimamålene. Initiativene EU tar på dette området bidrar til en sårt tiltrengt forutsigbarhet for investorer som både kan hjelpe hydrogenaktører å innhente kapital til videreutvikling av prosjekter, og bidra til å løse problemer med etterspørsel og tilbud i et umodent hydrogenmarked.²⁰⁰

4.2 Avsluttende betraktninger

Det faktum at Norge henger etter med gjennomføringen av relevant EU-rett og mangelen på norsk regelverk på området medfører usikkerhet for aktørene i hydrogenbransjen i Norge. Det kan påvirke forutberegneligheten og gjøre det vanskelig for hydrogenaktørene å anslå hvordan et regulatorisk rammeverk i stadig utvikling vil slå ut for hydrogenprosjektene. Noe som kan føre til at hydrogenaktørene gjør ting ulikt.

Ettersom taksonomiforordningen og screeningkriteriene er dynamiske og utvikles over tid med regelmessige evalueringer basert på utviklingen innen teknologi, forskning og data, jf. artikkel 19(5) og 26²⁰¹ kan det forekomme endringer i både taksonomiforordningen, screeningkriteriene og annet EU-regelverk.²⁰² Kommisjonen la senest 13. juni 2023 ut en ny «bærekraftig finans pakke» hvor de legger frem ytterligere aktiviteter til

¹⁹⁹ Regjeringen (2023c).

²⁰⁰ Innspill til Kommisjonen (2020) s. 3.

²⁰¹ Se kapittel 2.1 og 2.4.

²⁰² Er bl.a. et forslag til å utvide det gjeldende taksonomisystemet for å definere aktiviteter som gjør skade, og aktiviteter som er i en overgangsfase, jf. Platform on Sustainable Finance, Subgroup 3. The Extended Environmental Taxonomy: Final Report on Taxonomy extension options supporting a sustainable transition, 22. Mars 2022.

taksonomiforordningen.²⁰³ Ambisjonsnivået til dagens screeningkriterier medfører at både fornybar og lavkarbon norsk hydrogenproduksjon kan klassifiseres som bærekraftig økonomiske aktiviteter. Noe som trolig vil medføre at det blir lettere for hydrogenprosjektene å tilegne seg kapital. Skulle det settes strengere krav i fremtiden, kan det medføre behov for ytterlige investeringer for å oppnå disse mer ambisiøse målene.

Det er derimot knyttet usikkerhet til fremtidig produksjon og bruk av hydrogen frem mot 2030 og 2050. Regjeringens og EUs hydrogenstrategier skiller vei når det gjelder satsingen på lavkarbon hydrogen. Finansdepartementet har uttalt at de anser taksonomien som et viktig bidrag til å øke både hydrogenproduksjon og -forbruk. Imidlertid, i motsetning til EU, finner de at hovedmålet bør være å produsere tilstrekkelige mengder rent hydrogen på en mest mulig effektiv måte og at dette ikke bare bør gjelde på mellomlang sikt, men også på lang sikt.²⁰⁴ Det kan antas fra uttalelsen at Norge ikke ønsker at lavkarbon hydrogen skal anses som en overgangsaktivitet for fornybart hydrogen.²⁰⁵ Mens for EUs del er det klart at det er fornybart hydrogen som har nøkkelrollen.

Etterspørselen etter hydrogen i EU er forventet å være av en størrelsesorden som sannsynliggjør at det kan utløse investeringer i lavkarbon hydrogenproduksjon og det kan gi grunnlag for betydelig hydrogeneksport fra Norge til Europa. Med mindre EU avgrenser import til kun å gjelde fornybart hydrogen eller oppdaterer taksonomiforordningen, screeningkriteriene eller annet EU-regelverk slik at lavkarbon hydrogen ikke omfattes. Regjeringen har gjort det klart at produksjon av lavkarbon hydrogen anses som en nødvendig forutsetning for storskala eksport fra Norge.²⁰⁶ Beslutninger EU treffer på området vil dermed kunne ha stor innvirkning på norske hydrogenprosjekter. Disse momentene medfører samlet at til tross for at et hydrogenprosjekt sin økonomiske aktivitet anses som miljømessig bærekraftig etter taksonomiforordningen vil investeringer på området være påvirket av en kombinasjon av risiko og utfordringer som hydrogenmarkedet står overfor.

²⁰³ Commission.europa.no «Sustainable finance package» https://finance.ec.europa.eu/publications/sustainable-finance-package-2023_en (besøkt 16.06.2023).

²⁰⁴ Innspill til Kommisjonen (2020), s.3.

²⁰⁵ Trolig pga. muligheten til å reformere naturgass til hydrogen med lavt CO₂-innhold kan være sentralt for å sikre verdien av norsk gass i årene fremover, jf. Economics Oslo, Greensight og SINTEF (2023) s. 155.

²⁰⁶ Economics Oslo, Greensight og SINTEF (2023) s. 74 og 91.

Hydrogen er et område under utvikling og klassifiseringssystemet gir et viktig bidrag ved å oppstille kriterier for hva som anses som miljømessig bærekraftige økonomiske aktiviteter i flere hydrogenrelaterte sektorer. Samt ved å gi en klarere juridisk ramme på området, noe som gjør at det blir mindre rom for skjønsmessige vurderinger. Dette kan være med på å bidra til mer forutsigbarhet for hydrogenmarkedet, noe som igjen kan påvirke investeringene i miljømessig bærekraftige norske hydrogenprosjekter. Det er derimot også andre momenter av betydning som påvirker investeringene i hydrogenprosjekter i Norge, hvis det ikke gjøres noe med disse momentene vil de trolig påvirke investeringsnivået og utviklingen til hydrogenprosjektene i Norge.

5 KILDEREGISTER

Norske rettskilder

Lover

- 1956 Lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansforetak mv. (finanstilsynsloven).
- 1992 Lov 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) mv. (EØS-loven).
- 1998 Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. (regnskapsloven).
- 2008 Lov 19. juni 2008 nr. 71 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).
- 2017 Lov 16. juni 2017 nr. 60 om klimamål (klimaloven).
- 2021 Lov 22. desember 2021 nr. 161 om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer (lov om bærekraftig finans).

Forskrifter

- 2004 Forskrift 24. juni 2004 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften).
- 2004 Forskrift 24. juni 2004 om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften).
- 2006 Forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltning (vannforvaltningsforskriften).
- 2014 Forskrift 5. desember 2014 om utnyttelse av undersjøiske reservoarer på kontinentalsokkelen til lagring av CO₂ og om transport av CO₂ på kontinentalsokkel (forskrift om lagring og transport av CO₂ på sokkelen).
- 2021 Forskrift 21. juni 2017 nr. 854 om konsekvensutredninger (konsekvensutredningsforskriften).
- 2022 Forskrift 21. desember 2022 nr. 2354 til lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftig finans (forskrift til lov om bærekraftig finans).
- 2023 Forskrift 14. Juni 2023 nr. 849 om endring i forskrift til lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer (forskrift om endring i forskriften til lov om bærekraftig finans).

Forarbeider og stortingsdokumenter

NOU 2009: 16	Globale miljøutfordringer – norsk politikk. Hvordan bærekraftig utvikling og klima bedre kan ivaretas i offentlige beslutningsprosesser.
Meld. St. 5 (2012-2013)	EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU.
Prop.208 LS (2020-2021)	Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer og samtykke til deltagelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/2088 og forordning (EU) 2020/852.
Innst.218 S (2021-2022)	Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030.
Meld. St. 11 (2021-2022)	Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020-2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping for norske energiresurser.
Prop. 107 L (2022-2023)	Endringer i klimaloven (klimamålet 2030).
NOU 2023: 15	Bærekraftsrapportering – Gjennomføring av direktivet om bærekraftsrapportering (CSRD).

Kongelig resolusjon

Kgl.res. 20. desember 2022 nr. 2293	Om ikraftsetting av lov 22. desember 2021 nr. 161 om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer.
-------------------------------------	---

Norske innspill i høringer i EU

Innspill til Kommissjonen (2020)	Innspill til Kommissjonen om første sett med kriterier, «Taxonomy – Norway's response to the consultation on the draft delegated regulation» 17. Desember 2020. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/ffd845da24fd4dfbb0806af5dd5ef2d4/taxonomy_norways_comments.pdf (besøkt 10.06.2023).
----------------------------------	--

EU- og EØS-rettskilder

Traktater og konvensjoner

EØS-avtalen	Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, konsolidert utgave 2. mai 1992.
TEU	Traktaten om Den europeiske union, konsolidert utgave 7. juni 2016 (EUT 2016/C 202/01).
TEUV	Traktaten om Den europeiske unions virkemåte, konsolidert utgave 7. juni 2016 (EUT 2016/C 202/01).

Forordninger og direktiver

Direktiv 2000/60/EC	Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy (rammedirektivet for vann).
Forordning (EC) No 1907/2006	Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission Regulation (EC) No 1488/94 as well as Council Directive 76/769/EEC and Commission Directives 91/115/EEC, 93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC (REACH).
Forordning (EC) No 1893/2006	Regulation (EC) No 1893/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 establishing the statistical classification of economic activities NACE Revision 2 and amending Council Regulation (EEC) No 3037/90 as well as certain EC Regulations on specific statistical domains (NACE Rev. 2).
Direktiv 2009/28/EC	Directive 2009/28/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the promotion of the use of energy from renewable sources and amending and subsequently repealing Directives 2001/77/EC and 2003/30/EC (fornybardirektivet I).
Direktiv 2009/73/EC	Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC (gassdirektivet).
Forordning (EC) No 715/2009	Regulation (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on conditions for access to the

	natural gas transmission networks and repealing Regulation (EC) No 1775/2005 (gassforordningen).
Forordning (EC) No 1005/2009	Regulation (EC) No 1005/2009 of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on substances that deplete the ozone layer (recast) (Stoffer som bryter ned ozonlagforordningen).
Directive 2010/75/EU	Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) (recast) (industriutslippsdirektivet).
Direktiv 2011/65/EU	Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on the restriction of the use of certain Hazardous substances in electrical and electronic equipment (recast) (RoHS-2).
Direktiv 2011/92/EU	Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment (miljøvirkningsdirektivet).
Direktiv 2013/34/EU	Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 78/660/EEC and 83/349/EEC (regnskapsdirektivet).
Direktiv 2014/95/EU	Directive 2014/95/EU of the Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups (NFRD).
Forordning (EU) 2017/852	Regulation (EU) 2017 of the European Parliament and of the Council of 17 May 2017 on mercury, and repealing Regulation (EC) No 1102/2008.
Direktiv (EU) 2018/2001	Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the use of energy from renewable sources (recast) (fornybardirektivet II).
Forordning (EU) 2019/2088	Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector (offentliggjøringsforordningen).

Forordning (EU) 2019/1021	Regulation (EU) 2019/1021 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on persistent organic pollutants (recast) (POPs).
Forordning (EU) 2020/852	Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment and amending Regulation (EU) 2019/2088 (taksonomiforordningen).
Forordning (EU) 2021/1119	Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 (EUs klimalov).
Direktiv (EU) 2022/2464	Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) NO 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regarded corporate sustainability reporting (CSRD).

Delegerte rettsakter

Delegert rettsakt (EU) 2021/2139	Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2139 of 4 June 2021 supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by establishing the technical screening criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as contributing substantially to climate change mitigation or climate change adaption and for determining whether that economic activity causes no significant harm to any of the other environmental objectives (delegert klimarettsakt).
Delegert rettsakt (EU) 2021/2178	Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2178 of 6 July 2021 supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by specifying the content and presentation of information to be disclosed by undertakings of subject to Article 19a or 29a of Directive 2013/34/EU concerning environmentally economic activities, and specifying the methodology to comply with that disclosure obligation (delegert rettsakt om rapporteringsforpliktelse).
Delegert rettsakt (EU) 2022/1214	Commission Delegated Regulation (EU) 2022/1214 of March 2022 amending Delegated Regulation (EU) 2021/2139 as regards economic activities in certain energy sectors and Delegated Regulation (EU) 2021/2178 as regards specific public disclosures for those activities (utfyllende delegert klimarettsakt).

EU-domstolen

Forente saker C-51/96 og 191-97	<i>Deliége</i>	ECLI:EU:C:2000:199
Forente saker C-180/98 til 184/98	<i>Pavel Pavlov and Others v Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten</i>	ECLI:EU:C:2000:428
Sak C-293/14	<i>Gebhart Hiebler v Walter Schlagbauer.</i>	ECLI:EU:C:2015:843
Sak C-513/15	<i>Agrodetalé</i>	ECLI:EU:C:2017:473

EFTA-domstolen

Sak E-05/07	<i>Private Barnehagers landsforbund mot ESA (EFTA Surveillance Authority)</i>
-------------	---

Beslutninger, forslag, strategier og arbeidsdokumenter

EØS-komiteens beslutning Nr. 162/2011	Decision of the EEA Joint Committee No 162/2011 of 19 December 2011 amending Annex IV (Energy) to the EEA Agreement.
COM(2018) 97 final	European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. <i>Action Plan: Financing Sustainable Growth</i> (handlingsplanen) 8. Mars 2018.
EØS-komiteens beslutning Nr. 269/2019	Decision of the EEA Joint Committee No 269/2019 of the 25 October 2019 amending Protocol 31 to the EEA Agreement, on cooperation in specific fields outside the four freedoms [2023/92].
COM(2019) 640 final	European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. <i>The European Green Deal</i> (Europas grønne giv) 11. Desember 2019.
COM(2020) 301 final	European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. <i>A hydrogen strategy for a climate-neutral Europe</i> (EUs hydrogenstrategi) 8. Juli 2020.

PSF Technical Expert Group (2020)	Platform on Sustainable Finance, Technical Expert Group. Taxonomy Report: Technical Annex. Updated methodology & Updated Technical Screening Criteria. Mars 2020.
SWD(2021) 152 final	Commission staff working document impact assessment report: Annex to the document Commission Delegated Regulation (EU) .../... supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by establishing the technical screening criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as contributing substantially to climate change mitigation or climate change adaptation and for determining whether that economic activity causes no harm to any of the other environmental objectives 14. Juni 2021.
COM(2021) 390 final	European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. <i>Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy</i> (strategiplanen) 6. Juli 2021.
COM(2021) 803 final	European Commission, Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on common rules for the internal markets in renewable and natural gases and in hydrogen 15. December 2021.
COM(2021) 804 final	European Commission, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the internal markets for renewable and natural gases and for hydrogen (recast) 15. Desember 2021.
PSF Subgroup 4 (2022)	Platform on Sustainable Finance, Subgroup 4. Final Report on Social Taxonomy. 28 Februar 2022.
PSF Subgroup 3 (2022)	Platform on Sustainable Finance, Subgroup 3. The Extended Environmental Taxonomy: Final Report on Taxonomy extension options supporting a sustainable transition. 22 Mars 2022.
EØS-komiteens beslutning Nr. 151/2022	Decision of the EEA Joint Committee No 151/2022 of 29 April 2022 Amending Annex IX (Financial services) and Protocol 37 (containing the list provided for in Article 101) of the EEA Agreement [2022/1595].
COM(2022) 230 final	European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. <i>REPowerEU Plan</i> (REPowerEU) 18. Mai 2022.

Europaparlamentets forslag (2022)	European Parliament, Amendments adopted by the European Parliament on 14 September 2022 on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council, Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council and Directive 98/70/EC of the European Parliament and of the Council as regards the promotion of energy from renewable sources, and repealing Council Directive (EU) 2015/652 (COM(2021)0557 – C9-0329/2021 – 2021/0218/COD)). Document 52022AP0317. 14. September 2022.
COM(2023) 1086 final	European Commission, Commission Delegated Regulation (EU) .../... of 10.2.2023 supplementing Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council by establishing a minimum threshold for greenhouse gas emissions savings of recycled carbon fuels and by specifying a methodology for assessing greenhouse gas emissions savings from renewable liquid and gaseous transport fuels of non-biological origin and from recycled carbon fuels (Rettsakten om minsteterskel og metoden for å beregne livssyklusutslippsbesparelser av klimagasser for RFNBO) 10. Februar 2023.
COM(2023) 1087 final	European Commission, Commission Delegated Regulation (EU) .../... of 10.2.2023 supplementing Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council by establishing a Union methodology setting out detailed rules for the production of renewable liquid and gaseous transport fuels of non-biological origin (Rettsakten om metodikk for RFNBO) 10. Februar 2023.
Draft delegated regulation (2023)	European Commission, Commission Delegated regulation (EU) .../... of XXX supplementing Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council by establishing the technical screening criteria for determining the conditions under which an economic activity qualifies as contributing substantially to the sustainable use and protection of water and marine resources, to the transition to a circular economy, to pollution prevention and control, or to the protection and restoration of biodiversity and ecosystems and for determining whether that economic activity causes no significant harm to any of the other environmental objectives and amending Delegated Regulation 2021/2178 as regards specific public disclosures for those economic activities (forslag til delegert miljørettsakt) 5. April 2023. Tilgjengelig her: https://finance.ec.europa.eu/system/files/2023-06/taxonomy-regulation-delegated-act-2022-environmental_en.pdf

Veiledere, retningslinjer og Q&As

Commission Notice (2022/C 385/01)	Commission Notice on the interpretation of certain legal provisions of the Disclosures Delegated Act under Article 8 of The EU Taxonomy Regulation on the reporting of eligible Economic activities and assets 2022/C 285/01. 6. Oktober 2022. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022XC1006%2801%29
Europakommisjonen FAQ (2021)	FAQ: What is the EU Taxonomy and how will it work in practice? April 2021. https://finance.ec.europa.eu/system/files/2021-04/sustainable-finance-taxonomy-faq_en.pdf
Europakommisjonen Q&A (2022)	Question and Answers on the EU Taxonomy Complementary Climate Delegated Act covering certain nuclear and gas activities. 2. Februar 2022. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_712
Europakommisjonen Q&A (2023)	Questions and Answers on the EU Delegated Acts on Renewable Hydrogen. 13. Februar 2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_595

Internasjonale kilder og standarder

Brundtlandkommisjonen	A/42/427, Report of the World Commission on Environment and Development: <i>Our Common Future</i> (Brundtlandkommisjonen) New York: 4. August 1987.
FNs bærekraftsmål	A/RES/70/1, <i>Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development</i> (Agenda 2030 for bærekraftig utvikling) 24. September 2015.
Parisavtalen	Parisavtalen under FN's rammekonvensjon om klimaendringer. New York, 12. desember 2015.
ISO 14067:2018	Greenhouse gases – Carbon footprint of products – Requirements and guidelines for quantification (version of 4.6.2021: https://www.iso.org/standard/71206.html).
ISO 14064-1:2018	Greenhouse gases – Part 1: Specification with guidance at the organization level for quantification and reporting of greenhouse gas emissions and removals (version of 4.6.2021: https://www.iso.org/standard/66453.html).

Litteratur

Bøker

- Arnesen (2022) Arnesen, Finn, Simen Hammersvik, Erling Hjelmeng, Olav Kolstad og Ole-Andreas Rognstad, Oversikt over EØS-retten. Oslo: *Universitetsforlaget*, 2022.
- Bugge (2021) Bugge, Hans Christian (red.). Klimarett – Internasjonal, europeisk og norsk klimarett mot 2030. Oslo: *Universitetsforlaget*, 2021.
- Cullen (2022) Cullen, Jay, Jukka Mähönen og Heidi Rapp Nilsen. «Financing Sustainable Value Creation» i Sustainable Value Creation in the European Union: Towards Pathways to a Sustainable Future through Crisis, Sjøfjell, Beate, Georgia Tsagas og Charlotte Villiers (red). Cambridge: *Cambridge University Press*, 2022, kapittel 8, s. 185-208.
- Fredriksen (2018) Fredriksen, Halvard Haukeland og Mathisen, Gjermund. EØS-rett 3. Utgave. Bergen: *Fagbokforlaget*, 2018.
- Fredriksen (2022) Fredriksen, Halvard Haukeland og Mathisen, Gjermund. EØS-rett 4. Utgave. Bergen: *Fagbokforlaget*, 2022.
- Hambro (2022) Hambro, Christian. EØS-avtalens Praktiske Betydning. Oslo: *Gyldendal*, 2022.
- Høgberg (2019) Høgberg, Alf Petter og Sunde, Jørn Øyrehagen (red). Juridisk metode og tenkemåte. Oslo: *Universitetsforlaget*, 2019.

Offentlige publikasjoner

- Regjeringens hydrogenstrategi (2020) *Regjeringens hydrogenstrategi – på vei mot lavutslippssamfunnet*, 3. juni 2020. Utgitt av Olje- og energidepartementet og Klima- og miljødepartementet
Publikasjonskode: Y-0127 B. Tilgjengelig her: <https://www.regjeringen.no/contentassets/40026db2148e41eda8e3792d259efb6b/y-0127b.pdf>

Rapporter, utredninger

- Avinor mfl. (2022) Avinor, Bane NOR, Jernbanedirektoratet, Kystverket, NyeVeier og Statens vegvesen. *Svar på utredningsoppdrag til Nasjonal Transportplan 2025-2036*, 22. Januar 2023. Tilgjengelig her: <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/sd/ntp/ntp-2025-2036/utredningsoppdraget-leveranse-januar-2023/utredningsrapport-endelig-l2254365.pdf> (besøkt 12.05.2023).

Economics Oslo,
Greensight og SINTEF
(2023)

Economics Oslo, Greensight og SINTEF. *Sammenhengende verdikjeder for hydrogen*. En utredning gitt på oppdrag fra Olje- og energidepartementet, 29. Mai 2023. OE-rapport 2023-35. Tilgjengelig her: <https://www.regjeringen.no/contentassets/4e559e44877c4809a6ed6165b8cedcaf/verdikjeder-for-hydrogen.pdf> (lastet ned 02.06.2023).

IRENA
(2022)

IRENA (International Renewable Energy Agency). *Geopolitics of the Energy Transformation: The Hydrogen Factor*, 15. Januar 2022. Tilgjengelig her: https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2022/Jan/IRENA_Geopolitics_Hydrogen_2022.pdf?rev=1cfe49eee979409686f101ce24ffd71a (lastet ned 01.05.2023).

Menon Economics
(2022)

Menon Economics. *Verdien av den norske hydrogennæringen. Status og fremtidsutsikter*, November 2022. Menon-publikasjon nr. 134/2022. Tilgjengelig her: <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2022-134-Verdien-av-den-norske-hydrogennaeringen-1.pdf> (lastet ned 11.06.2023).

SINTEF
(2020)

SINTEF (Stiftelsen for industriell og teknisk forskning ved Norges tekniske høgskole). *Largescale hydrogen production in Norway - possible transition pathways towards 2050*, 14. Februar 2020. Report No. 2020-00179. Tilgjengelig her: <https://ife.brage.unit.no/ife-xmlui/bitstream/handle/11250/2650236/Final+report+2020-00179.pdf?sequence=2> (lastet ned 11.06.2023).

Artikler

Brandt (2021)

Brandt, Jan Arild, «Krav til opplysninger om bærekraft i forbindelse med finansiell rapportering og hvorfor det kan gi komparative fortrinn» *Praktisk økonomi og finans*, 37(2), s. 140-54. [Lest på Idunn.no]

Smith (2021)

Smith, Matthew Raymond, «EU-taksonomi – paradigmeskifte eller en mørkegrønn bakvei?» *Praktisk økonomi og finans*, 37(2), s. 105-117. [Lest på Idunn.no]

Nettsider

Brønnøysundregistrene
(2023)

Brreg.no, «Næringskoder», 31. Mai 2023. Hentet fra: <https://www.brreg.no/bedrift/naeringskoder/> (besøkt 08.06.2023).

Europakommisjonen
(2021a)

Commission.europa.eu, «Commission presents Renewable Energy Directive revision», 14. Juli 2021. Hentet fra: <https://commission.europa.eu/news/commission-presents->

	renewable-energy-directive-revision-2021-07-14_en (besøkt 04.06.2023).
Europakommisjonen (2021b)	Commission.europa.eu, «Commission proposes new EU framework to decarbonise gas markets, promote hydrogen and Reduce methane emissions», 15 Desember 2021. Hentet fra: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_6682 (besøkt 03.05.2023).
Europakommisjonen	Commission.europa.eu, «Sustainable investment – EU environmental taxonomy». Hentet fra: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13237-Sustainable-investment-EU-environmental-taxonomy_en (besøkt 12.05.2023).
Europakommisjonen	Commission.europa.eu, «Corporate sustainability reporting». Hentet fra: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en (besøkt 22.05.2023).
Europakommisjonen	Commission.europa.eu, «Sustainable finance package». Hentet fra: https://finance.ec.europa.eu/publications/sustainable-finance-package-2023_en (besøkt 16.06.2023).
Europalov	Europalov.no, «Om beslutningsprosessen». Hentet fra: https://www.europalov.no/laer-mer/beslutningsprosessen#EU3 (besøkt 04.06.2023).
Hydrogen Europe (2022)	Hydrogeneurope.eu, «Hydrogen Europe Analysis. Summary and implication of the proposed Delegated Act on GHG calculation methodology for RFNBOs and RCFs under the Renewable Energy Directive». Mai 2022. Hentet fra: https://hydrogeneurope.eu/wp-content/uploads/2022/05/230522-Summary-DA-GHG_v2.pdf (besøkt 11.05.2023).
Miljødirektoratet (2019)	Miljødirektoratet.no, «Beregne indirekte utslipp og livsløpsutslipp», 26. November 2019. Hentet fra: https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/kutte-utslipp-av-klimagasser/klima-og-energiplanlegging/beregne-indirekte-utslipp-og-livslopsutslipp/ (besøkt 11.06.2023).
Montel (2023)	Montelnews.no, «Norsk hydrogensatsing trues av treg EU-tilnærming», 31. Mars 2022. Hentet fra: https://www.montelnews.com/no/news/1310124/-norsk-hydrogensatsing-trues-av-treg-eu-tilnrming (besøkt 02.05.2023)
Norsk Hydrogenforum	Hydrogen.no, «Det norske hydrogenlandskapet kartlagt», 13.

(2023)	<p>April 2023. Hentet fra: https://www.hydrogen.no/aktuelt/nyheter/det-norske-hydrogenlandskapet-er-kartlagt (besøkt 05.06.2023).</p>
Register of delegated and implementing acts (2023a)	<p>Webgate.ec.europa.eu, «Delegated act details COM(2023) 1087 final». Hentet fra: https://webgate.ec.europa.eu/regdel/#/delegatedActs/2093?lang=en (besøkt 04.06.2022).</p>
Register of delegated and Implementing acts (2023b)	<p>Webgate.ec.europa.eu, «Delegated act details COM(2023) 1086 final». Hentet fra: https://webgate.ec.europa.eu/regdel/#/delegatedActs/2094?lang=en (besøkt 04.06.2023).</p>
Regjeringen (2021)	<p>Regjeringen.no, «EUs klimapakke Klar for 55 (Fit for 55)», 16. November 2021. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/eus-klimapakke-klar-for-55/id2887217/ (besøkt 04.06.2023).</p>
Regjeringen (2023a)	<p>Regjeringen.no, «Utredning om bærekraftsrapportering overleveres i mai», 28. Mars 2023. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utredning-om-barekraftsrapportering-overleveres-i-mai/id2968831/ (besøkt 04.05.2023).</p>
Regjeringen (2023b)	<p>Regjeringen.no, «Taksonomien for bærekraftig økonomisk aktivitet», 15. Juni 2023, https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/taksonomien-for-barekraftig-okonomisk-aktivitet/id2924859/?expand=factbox2926766 (besøkt 16.06.2023).</p>
Regjeringen (2023c)	<p>Regjeringen.no, «Departementenes kartlegging av henvisninger til EU-regelverk i det første kriteriesettet, 18. April 2023. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/taksonomien-for-barekraftig-okonomisk-aktivitet/departementenes-kartlegging-av-henvisninger-til-eu-regelverk-i-det-forste-kriteriesettet/id2971977/ (besøkt 12.06.2023).</p>
Regnskap Norge (2022)	<p>Regnskapsnorge.no, «Hvorfor blir NACE-koden plutselig viktig?», 18. Mai 2022. Hentet fra: https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/forretningsjus/hvor-for-blir-nace-koden-plutselig-viktig/ (besøkt 04.06.2023).</p>

Stortinget
(2023)

Stortinget.no, «Kommissjonen fastsetter regler for fornybart hydrogen», 17. februar 2023. Hentet fra:
<https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/EU-EOS-informasjon/EU-EOS-nytt/2023/eueos-nytt---17.-februar-2023/kommissjonen-fastsetter-regler-for-fornybart-hydrogen/>
(besøkt 02.05.2023).